Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De confessione - Cod. Ettenheim-Münster 406

[S.l.], [15./16. Jahrh.]

[Text]

urn:nbn:de:bsz:31-134779

Visual Library

E. M. 406 Aub E. M. B. III. 4. 16.

Tractatus presens in duas partes dividitur principales confessionis. In prima dicitur de confitentibus et eorum peccatis. In secunda de confessoribus. Et de descendentibus ab eis scilicet ac de modo absolucionis penitentium. Materiam vero huiusmodi tractatus quo diversis scripturis doctorum collegi et abbreviavi [illegible] in speciale [illegible] dictis et similiter aliquibus digressionibus pro simplicibus sacerdotibus confessiones audiendo [illegible] de nobis scribit per quibus huius libelli melius [illegible]. Et antequam dicatur de confitentibus et eorum peccatis quedam de confessione sunt premittenda.

Quo tempore confessio sit instituta

Quantum ad primo quo tempore confessio ceperit notandum quod statim post peccatum primi hominis quando deus Ade interrogavit de peccato commisso sicut [illegible] peccato commisso [illegible] debet. Item quando deus [illegible] Cayn qui eum interrogavit ubi est Abel frater tuus volens ut confiteretur. Item quando Iosue precepta domini transgrediens Achor ut confiteretur [illegible] quod furatus est de anathemate [illegible] ut per penam [illegible]. Deinde est instituta confessio a deo per Moysen in lege ut in Levitico dicitur: Si quis fecerit peccatum et confessus fuerit illud domino. Item confirmat in novo testamento cum precepit deus leprosis ut ostenderent se sacerdotibus. Cuius intencionem Iacobus apostolus in [illegible] epistola publicavit dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra. Et tandem constituta et confirmata et a constitucione ecclesie quod ad confessionem obligat et confessores sunt.

Quare sit instituta confessio

Quare confessio fuit instituta. Respondetur ut per confessionem possit sacerdos instrui de modo satisfactionis imponende [illegible]. Item sicut qui offendit regem eum offendit omnes suos milites. Sic qui offendit deum offendit omnes electos. Et qui conatur reconciliari regi primo placat milites ut per eos graciam recuperet. Sic confitentes primo confitentur peccata sua [illegible] ut per hoc accessum habeat apud deum. Item ideo quia omnis peccator [illegible] sunt scilicet imprudencia delectacio et opus pravum. Ideo confessio opponitur delectacioni et satisfactio pravo operi.

Cui sit confitendum

Cui sit confitendum. Respondetur solis sacerdotibus quibus dominus concessit potestatem ligandi et absolvendi et in articulo necessitatis etiam [illegible]. Item tenetur quilibet confiteri proprio sacerdoti ut in canone Omnis utriusque sexus [illegible] aut sacerdos [illegible] episcopus [illegible]. Et sic per suos ordinarios ascendendo usque ad papam. Item proprius sacerdos religiosorum est eorum prelatus [illegible] capitularis [illegible]. Item proprius sacerdos tam laici quam religiosi [illegible] qui abstrahit de licencia sui proprii sacerdotis vel de licencia alterius sacerdotis superioris vel per licenciam applicatus vel per legatos pape. Item quod non est necesse [illegible] quis petat licenciam confitendi [illegible] prelati [illegible] scilicet prioris vel abbatis [illegible] vel [illegible]. Item cum sacerdos proprius est excommunicatus vel [illegible]

G. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

licentia aliud. Secundo articulo [illegible]
est confessio quibuscumque voluerit. Si
copiam presbiteri non habet. Et licet
omnes sacerdotes in pari ordinatione
acceperunt potestatem ligandi et absol-
vendi tamen pro ordinatione ecclesie ita
dispositum est ut sicut parochie sunt [illegible]
tata quod non omnes presbiteri possunt [illegible]
absolvere vel ligare nisi suos sub-
ditos quorum curam [illegible] susceperit
[illegible] est quod [illegible] alios episcopos
et presbiteros venit cum [illegible]
[illegible] non [illegible] potestatem

Necessaria ad confessionem

Quod autem que sit necessaria ad hoc
ut confessio sit vera [illegible]
[illegible] ut sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] confiteri [illegible]
[illegible] confitere sicut aqua [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] quos
[illegible] confessionem [illegible] aliud
[illegible] per singulas noctes [illegible]
meum [illegible] ut cum morerer et non
[illegible] [illegible] sacerdotes qui
[illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut non sit
[illegible] [illegible] aliud
aliud [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ut dicat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] Et maxime illas
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] Et simpliciter [illegible]
qui [illegible] adulterium [illegible]
[illegible] confessio [illegible] non fuit [illegible] quia
culpam suam [illegible] dicens
Mulier quam dedisti michi ipsa me decepit.
Confessio Caym non fuit vera quia non
rogavit a domino veniam [illegible] Abel [illegible]
[illegible] Nescio domine. Confessio Lamech
non fuit lacrimosa nec dolorosa nec
verecunda quia iactabat se de malicia
sua dicens Audite uxores Lamech
[illegible] [illegible] Confessio
Saulis non fuit integra nec voluntaria
sed coacta quia [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] Regum xv. Confessio [illegible]
non fuit [illegible] et nuda sed palliata
quia dicebat se [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] domino [illegible]
Regum xv. Confessio David non
fuit [illegible] quia [illegible]
fuit [illegible] de adulterio et homicidio.
Confessio Manasse non fuit [illegible]
nec [illegible] quia [illegible]
[illegible] [illegible] malicia. Et sic de con-
fessione [illegible] dicendum [illegible]

Prima pars huius tractatus

Nunc dicendum de confessione [illegible]
[illegible] quod qui vult salute [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] de [illegible]
quia confessio sine [illegible] nichil
valet [illegible] nec [illegible] confessione
Et confessio nichil valet sine satis-
factione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Confessio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ne sit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non est
[illegible] [illegible] nec [illegible] nec
[illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible]

in articulo mortis vel necessitatis vel in mor-
tali periculo potest absolvi a quolibet
sacerdote simplici. Item si sit confitere(?)
nescit peccata sua consideret primo de trans-
10 gressione decalogi. Omnia enim peccata
tam transgressionis quam peccati mortalis. Et
omnia genera et species peccatorum primo(?) ...
duo quod omnia peccata commissionis et
obmissionis continentur sub decalogo.
Non noceret quod mortalia confessione que
forte non stant ea sub decalogo
enarrare. Et ut sacerdos melius
informetur de medicina eius. Postea
de circumstanciis peccatorum et secundum ordinem in
sequenti sic patebit sibi. Si vero non
sit distinguere sua peccata tunc dicat
eo ordine quo melius scit et voluerit
quia nullus ordo enarrationis peccatorum de
necessitate est et quem oportet observare
in confessione. Modus autem et ordo secundum
quem ut communiter plenius dicat peccata sua
et secundum processum etatis et locorum varie-
tatem et morum quam aut primo diutius
conversatus est et negocia seu auxilia
que gessit. Sive vero sciat vel ne-
sciat sua peccata distinguere tunc quibus-
cumque modis consideret omnia peccata sua
ad memoriam recolligat et aliis modis
sue enarrationis confessionis apponat
quod defectu non committet. Etiam in
interrogationibus sacerdotis melius(?) ...
Et sic pinguitatis ad narrationem
perveniat. Item petri(?) quod quis non(?) velit
se per confessionem et non ad [illegible]
ea iterum confessionem nisi eo velit facere
ut magis confundatur exuberantem(?) circa
plurimos sacerdotes quod eo maior sit
pena purgatorii. Item in quibus
casibus debeat peccata confessa
iterum confiteri. Primo
si confessor caruit defectu auc-
toritatis absolvendi. 2º si confessor

caruit notabili defectu in scientia ita
quod confessionem nesciunt discernere. Tertio
si confessus fecit tantum aliquod peccatum
mortale in confessione prohibitum quod tunc
talis confessio nulla fuit. Quarto
si neglexit vel contempsit satisfactionem
vel oblitus est satisfactionis iniunctae.
Sed cavendum est si adhuc materia est et
implere vellet scilicet de penitencia
et remissione confessionis hoc oportet. Si
autem eo obliviscitur aliqua peccata non
dicit non est oportet quod totam priorem
confessionem iteret sed solum oblita
enarrare etiam si alii confiteatur quam
post confessionem scilicet de hoc confessione oportet.
Item de quolibet peccato mortali certo
numerum dicat ut quotiens fecit si scit.
Si vero nescit determinate dicat saltem
tantum quot numerum putat se commisisse.
Nam multum differt si dubitat an decies
et an decies sit factum. Item confiteatur
de duracione sua quanto tempore in illo per-
severavit cum contemptu. Item confiteatur
circumstancias aggravantes precipue illas
que mutant species peccati ut fornicatio
cum consanguinea dicitur incestus cum
coniugata dicitur adulterium cum vir-
gine defloratio. Et de aliis circum-
stanciis. Vide circumstantias quibus
quaeris cur quae quomodo circumstantiis obstruet
ad medicinam dando. Require
ponit in summa eiusdem titulo.
Item caveat ne fictus aliquid finxit
vel mentiatur causa humilitatis. Quod si
placuerit dicat quod scit. De quo du-
bitat dicat se dubitare. Item caveat
et ne aliud peccatum in confessione prodat
cum alias peccatum suum nequeat ex-
plicare et sine illius periculo.
Item in peccatis criminibus et
scandalosis sufficit communi peccatum
prava honesta dico sacerdos intelligat

vel per hoc vellet designare [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible] quandocumque tempore Omnino non quia
non posset [illegible] vere confiteri confiteatur
per scripturam vel per signa vel per nutus
et sufficit Item patet quod Omni penitens habeat
notitiam articulorum fidei et veritatem fidei
quia confessio [illegible] articulorum fidei
maiorum et superstitiosorum vel in
[illegible] fide mutatur vel negatur quia
si medica abscisa ab arbore
si medica putrida in arbore Et [illegible]
confessio [illegible] et [illegible]
sui [illegible] Alia in desperatione
[illegible] enormitate et multitudine et magnitudine
aut [illegible] peccatorum suorum magis
deum offendit quam placeat quia quo
ad desperationem de dei misericordia quantum
ut omnia peccata totius mundi et omnium
et [illegible] ab Adam usque
ad ultimum [illegible] [illegible]
[illegible] ad infinitam misericordiam dei sunt
sicut gutta [illegible] maris Prima
[illegible] ad infinitum [illegible]
Et confiteatur [illegible] caritate quia
[illegible] caritate [illegible] adeo non [illegible]
audit [illegible] bonum opus facere
[illegible] Quarta autem quia [illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt hec [illegible]
[illegible] Quinto [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Sexta quia [illegible] alia [illegible]
magis specialia et ita [illegible]
[illegible] gemitus et
[illegible] de peccatis [illegible] et de
[illegible] et [illegible]
[illegible] non timere Sexta Alia [illegible]
et specialissima et [illegible]
[illegible] familiaritas dei [illegible]
[illegible] dilatatio [illegible]

[illegible] dum
[illegible] que [illegible]
[illegible] generali [illegible]
[illegible] peccatis [illegible]
[illegible] ad [illegible] Et
[illegible] singula peccata sua [illegible]
[illegible] modo quo [illegible]

De peccato in speciali et de duplici peccato

Peccatum primo dividitur In [illegible]
[illegible] quod fit cogi-
tatione [illegible] quod fit locutione
Et operis quod fit in actione Secundo
dividitur [illegible] In [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] alii [illegible] dividitur [illegible]
[illegible] que [illegible]
fragili [illegible] [illegible]
[illegible] Aliud [illegible]
[illegible] quibus [illegible] ignorantia [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] putabat se obsequium prestare
deo [illegible]
[illegible] malicia sicut [illegible]
[illegible] Item
Alio dividitur In originale quo
nascimur Et actuale quod [illegible] adulti
[illegible] Item alii dividitur [illegible] duo scilicet
in [illegible] commissionis [illegible]
[illegible] Et omissionis [illegible]
quia [illegible] precepta et [illegible] Item alii
dividitur In duo scilicet veniale et mortale
[illegible] in aliis [illegible]
[illegible] etc.

Primum preceptum decalogi

Et quia omnia peccata cadunt sub [illegible]
[illegible] decalogi et legis [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] peccata [illegible] ut
primo de [illegible]
ut [illegible]

Primum

Primum preceptum legis est quod audi
Israel dominus deus tuus unus est Dominum
adorabis et illi soli servies. Sub quo
precepto continetur vera fides unius
dei et confidentia. Ait enim quod preceptum
primum non aliud precipit hic quam quod deum
deum solum credas quod sic demones credunt
et contremiscunt. Sed iubemur solum credere
deum esse primam causam vel primam
veritatem quod quidem infideles conpetit credere.
Nec solum iubemur credere deo quia prius
consentis et sperantes quod quidem credunt
iudei. Sed iubemur credere in deum
quod secundum Augustinum est credendo per
amorem in ipsum ire et cum per fidem
bonis operibus formatam tamquam vivo
suo adherere. Et hoc modo fides
est in nobis per caritatem que deo omnibus
temporalibus preponit. Et ergo post verbis
legis evangelice doctrine introducit
modum vere fidei credendo cum dixit
Diliges dominum deum tuum ex toto
corde. Et non precipit nobis colere tamquam
unum deum et amare sed quem soli
sumus licet in nulla parte cum diis
sociamus. Contra quod preceptum fa- 1o
ciunt primo pagani ydolatras
Secundo iudei veteri et novi testamenti 2o
libri respuentes. Tertio heretici qui fidei 3o
veritatem impugnant. Quarto sortilegi 4o
et divinatores cum suis zelo et sim-
plicitate quod faciunt contra Ysidorum de sor-
tilegis et titulo. Quinto decep- 5o
et sortes et temporis observatores in
hiis que dependent a libero arbitrio
ut utrum dicere domum mutare
bellum aggredi. Quia liberum arbitrium
non tenetur nisi a solo deo observare
aut specialiter actum qui dependet
tamen naturaliter ut medicinam sumere
agros seminare non est peccatum. Sexto 6o
superstitiosi ut deligant amorem aliqui
vel furtum vel aliquid in ...
quinatores demonum vel per alias ab-
usiones fatuas. Sic credunt quod lupus
occurrens significat bonam fortunam et
lepus prospicit malum. Septimo 7o
sompniorum observatores. Quando
autem qui sompnia sunt plaga reperitur
de Glo Dyalogorum Gregorii circa finem.
Octavus omnis in fide dubium qui tempore 8o
periculi fidem negant et simpliciter de
faciunt sic statuunt in simplici capto
vel aut credunt corde et negant ore
quod dampnabili sunt quia corde credit
credit ad iusticiam ore autem confessio
fit ad salutem. Ideo confirmatione
tempore datur et sectatur ut sopiatur liberam
nullus nunc potest audeat et debeat
fidem. Nono fidem ignorantes sicut illi 9o
qui fidem discere negligunt cum possent
Et si non sunt addiscere articulos
quo potest. Tenetur scire cum confessione fidei
credere et credere ... tamen eo quod dimittit
qui audit quod vita in non prius et
filii et suos fidem. Decimo fidem re- 10
putatores presumptuosi et curiosi qui
nolunt credere nisi quod quamvis ratio
possit comprehendere. Sic Augustinus Sermo ...
per presumptio. Illi autem qui se re-
putant ut recte fidem servent non
perdet. Unde super fide credere opus
pretium est / caritatis tenetatem est
nostre vero vita eterna est. Sic igitur
deus unus trinus et solus adorabitur
et colendus est fide recta et spe certa
et caritate perfecta. Ita quod omnia spes
salutis in eo ponatur spes aut suf-
fragium sicut ... hac fide
...mittens ... Et ... deo dimictite
...sunt diffidens et bellum eius devincit.

quos per viam voluit narrare ut deo sua
fide et confessione caritate comparabili ad
terram. Unde apostolus / Quis separabit
nos a caritate dei. Et per predicta patet
quale sit confessio de transgressione
huius precepti multiplex. Confiteor
deo et vobis quia licet tenebar unum deum
colere. Tamen hunc super omnia non dilexi
ex toto corde mente et anima sed temporalia
quedam sibi preposui. Item magicos
et divinatores feci vel fiendi consensi
consulendo. Item incantatoribus et quiracoribus
et quibusdam benedictionibus credere habui
phitonicos et phitonissas consului
libros sortilegos credidi mandrago-
ras lupos lepores observavi novi-
lunio dyane et nocturnas horis
et diversis festis observationibus ad que
sua scripta contra febres vel cedulas
credidibus in scriptas mecum portavi /
Medicos benedictionibus variis adhi-
bui. Credidi Cromaticos Auguriis pro-
ma annos bisextos dies egipciacos
et alia talia observavi. Item huius actibus
qui per libros abiciens et alia contra
religionem christianam et veram fidei de-
rogant quia credo contra preceptum implicite
exhibent. Scilicet et illi soli similes

Secundum preceptum est

Secundum preceptum Non assumes
nomen dei tui in vanum etc.
Secundum doctores hic prohibetur omne iura-
mentum frivolum et periurium et me-
dacium et omne verbum otiosum et malum.
Unde Iacobi in canonica Nolite iurare per
celum etc. Et sequitur / Sit autem sermo ve-
ster est est non non. Hoc preceptum pri-
mo contra spiritum sanctum et dei sapientiam
que est prima veritas. Contra hoc preceptum

peccat primo iurans quando veritate
divinam permanet contempnit. Et
quando se confitetur Corinthi
aut periurium / quia mors. Primo
ad quod sicut fieri iurat et sic non
faciat solempniter ut iudicio coram
principe vel populo. Talis mortaliter
peccat quia per tres digitos trinitatem
dei abnegat. Et tamen quia sancti
sunt testes et famam dat contra
Dyali. Secundo modo ad quod iurat de
quo dubitat et fiat sine deliberatione
Tercio modo quando quod illud quod iuravit
servare non servat ut ad quod iurat
quia non velit licet contra transgressionem
mortaliter peccat. Sed tamen si quis
iuraret non orare vel non bonum
facere ille talis dimodo faciat peccavit
non sed quia contra iuravit / quia male
promisit debet destruere fidem. Et
per hoc voto mutare debet. Secundo
peccaret quia illud opus bonum non
facere. Iurant assumentes nomen dei
in vanum. Quarto modo quando quod sicut
permittit iurare periurare vel
de et periurare compellit tunc utique
per verbum / vel per quo non c[..] illicitum
Quinto peccant contra hoc preceptum
mercatores frivole iurantes ramo
et dubie quia sunt valde divinare
sed eciam eos noviant et obtestant
Iurantes dolose et fraudu-
lenter ut illi qui emptoribus iurant
rem suam meliorem esse quam sit
vel plus constare quam constitit. Sexto
Iurantes temerarie et per membra
quod sit turbis nimis aut iurando
per membra ut si quod iurat per dextram
vel stomachum vel alia membra
dei aut reverenter ut quod iurat
quicumque vulnera per ille qui per corpora

Iurat blasphemat quia abscondit
deo mendacia quod non licet contra naturam diuinam
Ille qui iurat veniale est quod mendacia contra
humana veritate vanitate et propria vtilitate
periosa non vereretur nec timet eadem
vanum assumendo vnde nos deo [illegible]
effluxit vnde quibusdam dicitur
mulieri quod iustam mendacium vt dicitur
vel lingua sua iurando vt con-
missum est Vnde aut iuramentum sit
licitum vel non Dicendum quod ille qui
iuramentum exigit a contra contra [illegible]
vt iudex quod non peccat quia tunc
disponitur Item capit iuramentum
sed sit iam sed plenum Aut contra
peccata et iniuria Aut exigit illud
ad confirmacionem veritatis et tunc sit sine
peccato Aut ad periurationem veritatis
ut cum sit cum [illegible] iurat et sic
mortaliter peccat Aut dubitat
de incertitudine et non peccat [illegible]
Aut ad ipsius confirmacionem et in eo
quod sed [illegible] non credit per testes posset
quia Ille qui iuramentum facit
si licite veritate ex parte sua et etiam
discrecionem per sanum iudicium
et sciat quod illa res quam iurat sit
iusta et licita tunc fit sine peccato
iuramentum prestare Hec enim tria
Secundum [illegible] comites iuramenti
quod licitum iuramentum concomitantur
Quinto quod hic preceptum peccat mortaliter
dicitur Est autem triplex mendacium
scilicet iocosum officiosum et perniciosum
Iocosum est quod ridiculose fit ad ioco
tandem ipsum vel propter solacium Si tunc
nulla contingit turpitudo ad lascivia
[illegible] sed tunc tamen officiosum fit et
veniale Officiosum quod fit propter
aliquod bonum ex parte vel pro conseruatione
vel defensione proximi sed si quod

vtique sine fugiendum quod aliquis
querit et dicat se illud non vidisse
et sed peccato aut ad minus peccatis
[illegible] commemorat Periculum
perniciosum quod fit contra se vel
contra damnum proximi quod scilicet est mortale
sed aliud notat de rebus vel corpore
vel de fama Secundo vtrum otiosa
loquens vani otiosum quod est non
consentit deo laude nec proximi edi-
ficacionem nec sui ipsius vtilitate Et
dicunt doctores quod si sit nimia
verba otiosa et assidua reputata sunt
mortalia Et preterea ea quod sit turpia
vel prava aurium offendentia Tertio
sentencia iusta [illegible] dicitur de debite
racione et contemptu quod votum iustum et
licitum se obligat ad seruandum sub
reatu sit peccati mortalis quod est transgressio
post contra penitentiam mortale corporis ex-
ceptis casibus Primus si aliquis vouit
sed qui dicitur quod non fortius astrinui vt
si vouit scilicet [illegible] [illegible] dare
sabbato si de infirmitate sanaretur
[illegible] tunc non est peccatum
mortale si illud votum frangeret
sed non sanaretur de tempore statuto Secundo
in forte est mortale qui de [illegible]
mutatur [illegible] statuto sed [illegible]
[illegible] se [illegible] [illegible]
de [illegible] vel [illegible] Tertio est si ex
[illegible] ipse votum tollat consuetam
ea quia [illegible] ipse semper intelligi-
tur excepta [illegible] de voto [illegible] solempne
in [illegible] vel ipsa non potest dispensari secundum
Albertum 2o [illegible] Et alios magis-
tros doctores quod tale votum non potest
de [illegible] commutari cum non sit [illegible]
pro decreto aut [illegible] vel [illegible]
[illegible] Tercius casus si aliqua impossi-
bilitas votum impediat vt si aliquis

vouet edificare ecclesiam et propterea rebus
pub. periurat vel pauperibus tollit
votum. Sextus casus est si vouens
non sit sui iuris sicut non potest vouere
filius sine voluntate dni nec monachus
sine voluntate prelati nec mulier sine
voluntate viri. // Octavo periures
iurantes et maledicentes deo et sanctis
eius ut rustici et qui impediunt
predicatores verbi dei. Et istis patz
quod confitens sit de transgressione
huius precepti scilicet secundum modum. // Confi
teor quod peccavi in sanctum nomen dei
sepius iurando et frivole et reprehensibile
[illegible] voluntarie et pertinaciter
propter os meum [illegible] assumendo
invocando periurando sine urgente
necessitate sine causa in malum
proximi et in causis [illegible] et proximis
Item iuravi per nomen ihesu xpi
et sepissime in contumeliam et pudenda
eius sic vel sic et sanctos eius sicut vel
illum. Et ego feci coniurationes dyaboli
vel in merito nocendi vel decipiendi vel
ex mala consuetudine invadendi que sancte
matri quedam data et promissa non custo
divi confederata iusta discerpi vota
dei et promissa eorum non reddidi etc.

Tercium preceptum

Tercium preceptum est Memento
ut diem sabbati sanctifices. Hoc precep
tum comparatur spiritui sancto in
persona bonitas divina que attribuitur spiritui
sancto. // Et est datum triplici de causa
Primo ut homo isto die simplex
devocioni studeat et bona opera per septem
dies neglecta in septima suppleat
Item ut anime eius coniungatur ut
non tunc homo cessaret a viciis sed

et ab operibus mechanicis et corpora
libus prohibitis. Item ad significandum
quod deus die septimo cessavit ab omni
opere quod patraverat. Et ut sic lau
daremus eum et gratias redderemus
ei de nostra creatione. // Quod autem
dies sabbati sit translatus in diem
dominicam hoc est triplici de causa
Primo ob memoriam beneficiorum in
carnacionis quia sic mundus dominica
die fuit factus sic in dominica die
incarnatus cepit mundum redimere
Secundo propter memoriam beneficiorum redemp
cionis quia xpus in dominica quando
genus redemit de limbo quod per quinque
milia annorum fuerat inhabile
detentum in limbo. // Et in dominica die dyabolum
ligavit in infernum. Tercio propter memo
riam beneficiorum et perfectionis qui fuit
[illegible] et exempla nostre redempcionis
Contempnit homo preceptum sic. Me
mento ut diem sabbati sanctifices etc.
primo studio illum diem honorare
Et omne opus servile non facies
in eo. Duo sunt opera servilia
scilicet labor corporalis et peccatum de
quibus [illegible]. Primum fuit prohi
bitum [illegible] sit autem transgressio
huius precepti duplex scilicet aut
corporaliter laborando vel [illegible]
pando aut peccata committendo. // Corpo
raliter transgreditur quantum ad opera
eorum scilicet qui manualia operantur
Eciam mercatoribus et negociis oc
cupantur. // Qui placita sollent
frequentant. Et qui acta iudicialia
[illegible] et precepta iudicis illo
die scilicet dominici placita sunt pro pace
facienda vel servanda prout licite teneant
Opponitur tamen quod a peccato mortali
in hoc casibus. Primo propter laboris
modicitatem ut si labor tamen modicus

sit q(uod) quietem mentis no(n) impediat
2° p(ro)pt(er) laborantes necessitatem ut cum labo
o(per)is sui parcio corp(or)is no(n) possit sus
tentari sicut contingit in messibus p(ro)pt(er) im
minens hostium Et in vindemiis p(ro)pt(er)
pluvias 3° p(ro)pt(er) pietatem q(uia) lici
tum in sabbato p(ro)pt(er) deum arare vel se
minare agrum pauperis vel ligna du
cere aut lapides p(ro)pt(er) deum p(ro) parate
edificiis Et 4to p(ro)pt(er) q(ui)etem utilitatis
ut laborare (com)ponte vel p(er) viam duo
d(omi)no creature fiat Spirituale sabbatum
u(bi) omnes ramus et pctt (?) Ingressu
presentium lusoribus tabernariis clerici
et laycis tabernas tenentes seu potantes
choreizantes hastiludia et alia
spectacula facientes Et omnia genera
peccati dampnabiliora sunt in die sabbati
Quo sic peccata q(uod) majora committu(n)tur
diebus d(omi)nicis et festivis sicut
chorea et ebrietas / Chorea licet
in se non sit mala sicut tamen p(ro)pt(er)
morale quo quatuor (?) Primo rone
p(er)sone ut p(er)sona sit religiosa vel
littera(ta) vel causa scandali potest
morale sicut Jeronimus dicit ... illi
et quod scandalum faciet 2° rone
temporis ut si fiat tempore misse vel
processionis publice vel jeiunii
etc. 3° rone loci ut si fiat in
loco sacro vel sancto ad reverenciam
deo et loco 4to rone finis vel
modi ut si fiat cum libidinosa
intentione cum impudica gestulatione
Hug(o) dicit sine loco p(er)sona cauto
choreas / De ebrietate Nota
quod Ebrietas vino nimio fit dicta mentis
obnubilatio vel corporis aggrava
cio sicut cibo et potu et non est
peccatum sed pena peccati Alio° ebrie
tas dicitur immoderata potacio seu
ingestio et tunc si quis appetit

vel intendit pulcra et delectabilia sic
utrumque est peccatum mortale Si autem non
apponat nec intendat Sed solum a casu
eveniat sicut cum ex fortitudine vini vel
cibi vel ex debilitate capitis sic
sit venialia Sabbatum est quod licet
hoc preceptum (con)stringat nos ad diem
sabbati celebrandum et cum dicto ges(?)
tum quibus spiritualia et cum die dominica
Et meminerat (?) ... deo et illi
gratias agere pro suis beneficiis Sed
magis clerici beneficiati et religiosi
majorem quam illi divinis laudibus
mancipati sunt et de altari et missa
sicut vivunt Ex quibus patet quod illi
Consistunt sive in sufficienter quam
precepti sit quomodo Consistunt qui dies
d(omi)nicos festa sanctorum apostolorum et aliorum
sanctorum per ecclesiam indictum non sanctificant
bonis operibus festa non venerantur
sed pessimis viciis prophanant sic
vel sic in illis diebus d(omi)nicis quam cum
fanti festa corporibus quia vere vilius
cura negligentes de deo cogitantes
et tabernas et spectacula mundana
choreas et ludos frequentantes sic
vel sic ortos ut fontanas causa
voluptatis perlustrantes Et non solum
peccant sed et laboribus corporis dies
festivos prophanant Et sex diebus
laborare permittunt corporis cum oblivi
one dei Et die septimo (com)pendiose
ait Et in quibus tibi mandatum est me
mor sanctificatum sibi et peribus sibi
tor dei Et omnia impendium deo appo
sui et amodo eius nec sanctificando
sabbatum nec jeiunium servando in
... et in angariis in vigiliis
Et alios modos in quibus peccatur
sicut etc. Sequitur 4m preceptum

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Quartum preceptum

Quartum preceptum est Honora
patrem et matrem ut sis longevus
super terram. Illud preceptum est supra
et spiritualiter caritate proximi. Sicut precedentia
tria spiritualiter caritate dei. In
quo precepto secundum Augustinum precipit nobis
implicare omnes actus beneficencie proximo
impendendos sed quod debitis naturalibus
sed tamen sunt alii actus pietatis quos debe-
mus proximo. Hoc preceptum exponitur triplici-
ter. Primo de patre naturali et matre quos
debemus exhibere nobis honorando et
non sciendo ne eos offendamus. Ecclesiastici 7o Hono-
ra patrem tuum et gemitus matris
tue ne obliviscaris. Memento quoniam
nisi per eos nata non esses. Secundo nutriendo (margin: natus non fuisses)
vite eos indigentes qui ipsi nutrierunt
nos de lacte matris et rebus patris.
Tertio prompte obediendo in hiis que ad sa-
lutem anime pertinent. Est doctrina cor-
ripi debemus sicut prius sunt subdi-
tus parentibus suis. Quarto pro eis orando
et suffragia post mortem eis impendendo.
Contra hoc faciunt qui parentibus male
dicunt magis violentas dicunt vi-
ta eorum eos subtrahunt mortem op-
tant ut bona eorum possideant. Qui
eos ad iracundiam provocant. Et qui
eis indigentibus post mortem suffragia
non impendunt et elemosinas de pecu-
nia [illegible] [illegible] triplici casta
spirituali [illegible] moriuntur [illegible]
sed corpus [illegible] [illegible] vite ab
[illegible] et [illegible] [illegible]
per tres [illegible] [illegible] [illegible]
per absolonem qui patrem suum David
persequebatur et per naturalis [illegible] patres
honorare. Ideo ne velit [illegible] [illegible]
adiungit ut sis longevus super
terram [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] Cum maledixerit pa-
tri vel matri moriatur morte. Secundo [illegible]
hoc preceptum de patre spirituali id est de
sacerdote proprio vel alio qui [illegible]
te de fonte baptismatis levavit
qui te [illegible] [illegible] et non [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
debes obedire in doctrinis suis
et in [illegible] suis et [illegible] que
dei sunt primicias decimas et ob-
laciones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debes
cogitare eius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et in aliis [illegible] [illegible]
spiritualibus [illegible] debes honorare matrem
tuam spiritualem id est ecclesiam [illegible] [illegible]
custodiendo. Contra hoc [illegible]
faciunt qui precepta [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] parrochiam et alia [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] decimas et oblaciones de-
bitas non solvunt aut detrahunt
[illegible] [illegible] [illegible] Tertio [illegible]
hoc preceptum de patre [illegible]
[illegible] deus et matre [illegible] debita
[illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] te
[illegible] ymaginem [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] debes honorare [illegible] [illegible]
agendo pro omnibus beneficiis suis
pro donis naturalibus et pro bonis
gratuitis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debes hono-
rare omnes actiones cogitaciones
affectiones et operaciones tuas
in [illegible] laudem et gloriam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quecumque fa-
[illegible] [illegible] vel in opere [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honora
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ceteras p(er)sonas parame(n)ta pa(ra)ta su(n)t
et o(mn)ia q(ue) ad cultu(m) diui(n)u(m) p(er)tinet
deuiecta habendo ¶ Item honorare
debes me(m)bra eius q(uod) et feci a(n)i(m)e
p(er)ticiu(m) et h(oc) triplici ra(tio)ne p(rim)o
quia ipsa m(ate)r e(st) o(mn)i(u)m cor(um) q(ue)
ad tua salute(m) p(er)tinet Iubendi
a(u)t(em) iij regu(m) iij ¶ Salo(mon) dixit
m(at)ri sue pete a me q(uo)d vis n(on) eni(m)
e(st) p(ar)as e(st) ut q(uod) audiat fanc
meam 2o q(uia) in ipsa m(ate)r e(st) dili
g(e)ndi p(ro)p(ri)etas q(uia) nos plus di
ligit q(uam) m(ate)r q(uo)d q(uam)uis m(ate)r di
ligit filiu(m) n(on) ta(men) 2o reg(um) 1o
Sic m(ate)r amat com(m)u(n)e filiu(m)
ita et diligebat 3o q(uia) ipsa
e(st) q(ui) p(re)parandi voluntas q(uia) ad o(mn)es
m(iseri)as miserias p(ro)na e(st) ad eas suble
uandas q(uo)d sig(ni)ficat(ur) 2o reg(um)
3o ¶ In illa voce q(ue) pia m(ate)r q(ue)
dixit date illi infante(m) viuu(m)
et vidit rex h(oc) e(st) om(n)e m(ate)r
pia ¶ Istis q(ui) a(u)t(em) corporis per
cat q(ua)n(d)o dicu(n)t sic p(e)c(c)at(um) n(on) amat
eam et parame(n)ta loca sua (et)c(etera)
n(on) honorat ¶ Vel pulsat siue
man(us) de(u)otes n(on) orat (et)c(etera) Etho
eius p(a)t(e)t qualit(er) confitendu(m) sit de
transgressio(n)e quarti p(re)cepti h(oc) mo(do)
¶ Confiteor q(uod) p(ro)genitores meos n(on)
sic m(ate)rnam diligo p(re)sbit(er)um pa
tres quos n(on) honoraui sicut
debui s(a)epe co(n)tra eor(um) voluntate(m)
diuersis temporibus et vanitatibus
me e(st) m(iseri)as correctio(n)em eor(um) cum
i(n)dignac(i)o(n)e et m(ur)mur(e) p(ro)tuli vel
regi vel duce(m) offendi vel ab
iniuria vel eis maledixi sic vel
sic ¶ Parentibus sp(irit)ualibus et(iam)
vel p(re)latis cor(um) dico n(on) obedio
cum c(on)tempno eis detraho malu(m)
opto ¶ Parentibus carnalibus
et sp(irit)ualibus (con)tra talia debita n(on)
respondo n(ec) q(ua)lius mo(do) eis
opto ut (con)seq(ua)nt(ur) cor(um) hereditate(m)
vel p(re)bende sue possessio(n)em et(iam)
g(e)n(er)ali n(on) dico mandata app(os)itio
et sinodalia n(on) facio decrata p(re)lato
et(iam) n(on) obedio ¶ Indicta cor(um) n(on)
custodio salutaria mo(n)ita maior(um)
meor(um) desp(ici)o et h(ec) o(mn)ia facio tam
p(er) neglige(n)tiam quam p(er) (con)tempt(um) et
p(er)seuera(n)tiam (et)c(etera)

¶ Quintum p(re)ceptum

Quintu(m) p(re)ceptu(m) est Non occides
n(ec) eni(m) stat e(ontra) sag(ittario)s ... (com)puttui
¶ Sed q(uod) in h(oc) p(re)cepto p(ro)hibet(ur) In
iuria p(ro)p(ri)a quantu(m) ad p(er)sona(m) p(ro)p(ri)a(m)
¶ In p(re)cepto s(e)c(un)do in 6to n(on) mechaberis
(con)tra ad p(er)sona(m) (con)iuncta(m) ¶ In septimo
n(on) furtu(m) facies quantu(m) ad t(em)p(or)ale
sba(m) ¶ In octauo n(on) feras testimo(n)ium
dices quantu(m) ad p(ro)ximi famam ¶ Et
¶ Nota q(uod) p(re)dicta q(ua)tu(or) p(re)cepta s(un)t s(e)c(un)da
p(ri)me tabule ¶ Et p(ri)mu(m) 2e sunt af-
firmatiua ¶ Et obligat se(m)p(er) s(ed) n(on) ad s(e)m(per)
¶ Alia s(un)t 2e tabule s(un)t negatiua
et obligat s(e)p(er) et ad s(e)mp(er) ¶ Vt g(ratia)
de(um) s(e)mp(er) o(mn)ia diligere teneri s(e)mp(er)
¶ S(ed) n(on) p(ro)p(ri)um ... h(oc) s(e)p(er) e(st) d(e) actu s(ed)
habitu q(uia) s(a)epe aliq(ua)n(d)o t(ra)nsiens licite
vel necessario moueri et s(a)epe dormire
et studere ¶ S(ed) p(re)cepta negatiua ob
ligant s(e)p(er) et ad s(e)mp(er) n(ec) eni(m) p(er)mittere male
occidere vel furari (et)c(etera) ¶ Est aut(em) s(e)c(un)d(u)m
q(uo)d duplex homicidiu(m) s(cilicet) corporale
ut de eo q(ui) occidit i(n) corp(or)e ¶ Aliud
sp(irit)uale q(uo)d quis sic p(ro)ximu(m) vel p(ro)x(imu)m
occidit i(n) a(n)i(m)a p(er) mortale pec(catu)m ¶ Item

Est quo quis aliud occidit ut propria-
te possessionem auferendo vel bonam
famam sine qua nemo vult vivere propter
quod viri fortes et iusti possunt eligere
corporalem occidi quam infames vivere
patet in duello. Est secundum Hugonem [illegible]
homicidium triplex scilicet corporale spirituale
Primum corporale non occidendo proximum
temporalem nec facto nec consilio nec auxilio
ad quod tenendo. Et tamen quod peccat
primo quando quis ira odio livore ad appe-
titu vindicte proximum occidit. Se-
cundo tamen quando in tali homicidio a-
liquis nocens. Primo si quis
occidit iusta sententia ordine iuris
servato et cum iudex dampnat sive
vel latro et lecto talem occidit hoc
et unde si pena habet casum si fiat
amore iusticie quod conservacione rei publice
non livore vindicte vel libidine ef-
fundendi sanguinis ad cupiditatem occidendi
rei et non fiat propter questum vel alio pro-
uato quomodo ut sperando. Quarto
quando quis occidit proximum compulsus necessitate
inevitabile quod vim inferentem tamen occidi
ab eo et nullo modo poterat effugere tunc
occidit et sententiis tamen ad dola-
tibus non peccat nec astringitur ad peni-
tenciam nisi ad cautelam propter ambiguum
voluntatis quod forte in tali pena desi-
derio subrepsit propter subito motum in-
dignacionis vel iracundie vel libido
vindicte ob eam subrepcionem propter conscien-
tie scrupulum fiet modice et tamen ad pe-
nitenciam publicam. Sed ad primam in-
terius sicut tamen quod [illegible] quis ambula-
[illegible] in tanta [illegible] tamen. Tercio extra
fiat si quis capiti [illegible] lapide
vel ligno vel iaculo occidit homi-
nem si fiet in loco ubi si deicit opera
rei licite ut si pulsaverit campana
et cadet ut ut [illegible] aliqua vel si
caret arborem vel edificaret domum et

rem et si fiet in loco ubi conveniunt
et homines turpiter vel si deiciat rem
operam illicite dando vel ludendo vel luctando
et similia [illegible] tunc est reus homicidii
adhuc in super et irregularis. Patet supra
q. 10 c. iii q. c. Tercio spirituale
est quod occidit proximum quod conservare
res temporalia tamen si sit communis necessarium
sed ita si tales per auferendo non
[illegible] vincit quod tamen videtur maxime
defendere propria sua quam temporalia sola
Secundo si aufert aliud alienum
convincit quod sit peccatum mortale ea
quia vita proximi precedit rebus
temporalibus [illegible]. Secundo tamen hac
corporaliter primum peccatum quod consilio
auxilio et assensu dedit in homicidium
proximi in iusto propter quod consilium Cay-
phas fuit reus in morte Christi
propter auxilium Iudei propter
[illegible] Pilatus quod adiudicavit. Et peccati
[illegible] Sed [illegible] precipit suadet
vel rogat aliud in morte occidi vel
perpetrare [illegible] quando aliquo homicidio
[illegible] precative si quod ut occidit
tales homicidii rei et irregulares sunt
efficiuntur. Sed de prima [illegible]
in [illegible] rei [illegible] contradicunt
proximi [illegible] homicidii et
alterius homicidii. Iudei occiderunt
homicidium et fiet [illegible] homicidio
amplius Ecclesia ubi homicidium
[illegible] Quintum Erunt
alii quibus tamen tenetur proximum a
morte liberare vel defendere [illegible]
[illegible] tamen quod officio. Alii homicidi
tenentur quod caritate maxime si
[illegible] absque periculo mortis
cuius quod liberat vel defendit
si non possit vel de periculo mortis
et mutilacione membrorum propter [illegible]

timet^r tue no t^r Qui aut q^o
facit opa pup erogauit esset R^r
ep potuisset Non occides spualit^r
n^c te n^c p^rp^rm Et tal^r homicidiu^m
ommitti^r q^rtt^r mois P^rmo mo^r In
ode p^rp^rm occidendo ut i uidendo
Jo 3° Qui odit fr^em suu^m ho
micida e Et isto mo^r t p^ru^m
Judeor^r s^rtu^m sut homicide i morte
xpi Vn^r uidi hodiern^r Capi^r
20 homicide the^sauriza^rtrunt ut
malici t rei s^rtu^m sut i cogitacoi
bus suis 2° qmitti^r i volu^rtate
opositu^m bone volu^rtis q^r e uetg
spuale suffocado Quotiens eni^m
bonu^m p^rpositu^m ul^r diuitu^r i sp^riatu^r
p negligeciam ul^r q^rtepciu^m extig
wis tociens recte diui^rq^r diuina
gra^m mt^r plantatu^m euigilas et
p^rdg 3° fit morlis p^rcado
q^r tue occidis ai^am tua^m Et^r
ho p maliciam occidit duas p^rm
sto Alias in p^rtm morle the^rdo
Impellendo 26 q^r 1^a Rpondo
de homicidio Inde p^rlato illud fit
detrahendo q^r tue occidis fama
ei^s sicut q^r nos vot? Et tue
oc^cidit tercia homicidia sc^r duo
spualia q^r in p^rm morle et
audiente sui p^rmam morle
Et vnu^m In p^rtabin i illo cui
detrahit Homi^o detractor t eius q
audit detractore rui^na q^r nouit
Et ho^o homicidiu^m e periculosissimu^m
q^r contagiosum t sepit de vno in
aliu^m Et so p^rmg formida^rle
e ppt^r tria p^rmo q^r contagi
osu^m plurimu^m t alior^r e i^rfecti
uu^m 2° q^r magis difficile pt
opprimi q^r alia p^rtta eo q^r p^rtm
no dimittit ni ablata fama
restituat quam q^r no potest redde

adimip^r ad tuu^m periclo t scandalo tuo
3° q^r mt^r alia p^rtta uideri magis
delquaria q^r mitti Ansiklung^r Q^r
nes pplo de^rq^r is tociens mortaliu^m
dicu^m suis rectumbus debbis tuis i
singulis vnu^m debito applicat lupe
h i aialib^us polu^m qmedit cadaues
sue specie sc^r lupi mortui Q^r
q^o debito pcio e q^r lupa q^r
p^rpig detrahit olim defunctis sc^r lupa
polu^m qmedit cadaues defunctis cada
uis 2° mo qmitti^r homicidiu^m de
p^rtm p nimia auaricia q^rx uictu^m
neccu^m paupi i neccitate subtrahit
Omib^us pasce fame morientem
si no paustist occidisti Elemosinas
dare p^rpro i mortis articulo cadit
sub p^rcepto p^rtm p q^o q^r obmittens
criminaliter punet Aut ppi Respondi
t no dedistis mi^r manducare vo
e q^r dilecto p^rpo e i p^rcepto t
q^o p^rcepit cadit eciam ia sub p^rcep
to p^rmo q^r dilcco p^rpi no suat
Ad dilcc^onez p^rpi p^rmet q^r no s^r
velimq^r ei bonu^m sed op^rm p^rm
i aliud Jo 3° Non diligam^rs uo
nostris lingua tn^r sed ope t v^rtate
Jbid^r Qui uiderit fr^em suu^m ne
cessitate paciente 26 q^r Rp^o hyo p^rtt^r
qualis ostendit p^rt de iusticia
h^o p^rcepit hoc mo^r Confiteor q^r
occidi h^oiem t illud tal^r ul^r aliqui^d ul^r
qsiliu^m dedi ad auxiliu^m ul^r qssensu^m
ul^r machinacoez i fugacoez 26 q^r
Item dampnans iudicialiter ad ec
pacienda Et delectabar qsidu^r qstu^m
ul^r libidine effudendi sang^rne
ul^r libet^r nece eor^m uidi Jtem q^r
putabam ul^r gaudebam de bello ul^r
duello ul^r tumultu Et ygaude
bam p^rtm mee sc^r aie ul^r qm^rg

si forte occidisset inimicos meos non
solum gaudendo de victoria confessus sum
sed eciam gaudebam de cruore eorum et
laudavi et commendavi factum ipsorum et ideo
ne sculte fiat restituere. Item vene
num emi vel vendidi aliquem de tempore
iuvavi. Item de sanguine proprio sanguinem feci
per eum attrahendo vel sentiendo consensu
nocendo vulnerando mutilando
sanguine fusi. Item a tempore legi percutere
Item spiritualem occidi animam per ma-
lum peccandi et animas aliorum ad ma-
talia trahendo etc. Item occidi per
detractionem proximorum famam occidendo et
mentis auditores plures detractionibus
meis etc. Item pauperes fame
mori permisi et expectavi ut ipsi prestitu
ne sub aspectu fuerunt mortis cumulandam
et vindicandam mortem. Item in periculo mortis
positos quando non liberavi
nec defendi in quantum potui. Et sic
de aliis prout dictat ratio
et pia confessio hic nota etc.

Sextum preceptum

Sextum preceptum est Non mecha-
beris. Hic prohibetur copula coniugalis
explicite et per naturam quieta sic peccatis
prohibitur seponendo per quam peccata. Et sim
dotalibus implicite hic prohibetur actus
illicitus coniugibus et omnis illicitus usus
membrorum genitalium. Et hoc preceptum
transgredi tripliciter contingit. Primo
Sexto tenetur mechari corporale
ne mechaberis et nihil aliud nisi ex
cepto solo matrimonio te coniungeris
ut dicit glosa in libro. Contra hoc
preceptum peccatur primo fornicatione.
Fornicatio est soluti cum
soluta et est peccatum mortale quia aliter
tamen illa non prohibetur. Et. Simplex
Vel fornicatio cum mulieribus non habentibus

propter ipsos dei qui transgrediuntur limite
naturalis distinctionis. Secundo virginum raptores
quidam vero parentibus filias eorum per
vim rapiunt et opprimunt. Illi peccant
contra hoc quia agunt contra legem legalem natu-
ralis libertatis. Tercio defloratores virginum
et quicumque legale eos peccatores
et ad consensum suum alliciendo. Quarto
stupratores stuprum et abusum puel-
larum nobilium et illi transgrediuntur
legem naturalem. Quinto adulte-
rantes. Adulterium est quando solutus
cum coniugata vel clericus aut religiosus
cum coniugata et econverso. Et illi trans-
grediuntur legem coniugalem promissionis.
Sexto religiosi supradictis
qui transgrediuntur legem ecclesiasticam
professionis et votum continencie quia
nec papa potest tollere eos a lapsu votorum
et quod papa nullum votum potest per se
peccatores tollere maxime si sit
solempne ut possit illud in aliud
opus melius vel equalis commutare
Verbo et signa commutatis continentis.
Septimo peccant de certo quod cognatorum
cum propinquos vel affines
illi transgrediuntur legem naturalem et legalem
cognationis. Octavo quod natura peccatis
naturalem ipsi putantes vicios et diabolicos
per contaminationem quod multa votant eo
quod non sit nominanda propter vecordes et
abhominabiles quia ne ora dicentium
ad aures audiencium ad ipsos ac pol-
luantur. Patet supra xxxix q. et Jacob. Et
de vicio de peccatis clamantibus quemadmodum
dicatur multum quod ad deos qui clamant
divinam vltionem et illi transgrediuntur
legem divinam et naturalem et anima.
Nono coniugates illicite cognoscentes
quo modo ut libri actus coniugales extra eorum
Decimo et vota licitas et sic transgre-
diunt causa plus peccante aut

ca debiti reddendi Aut causa forni
cacionis vitande non est peccatum in coniuge
Unde contra pietatis 29 institutis et habetur
sed multorum 3a 2 cautele et virtutis
prudencie Et de illis tribus nullum est
mortale peccatum Quartus actus coniugalis
est et est flagiciosus qui fit solum causa
delectacionis Et tunc aut fit affectu mari-
tali scilicet peccatum veniale et opor-
tet per satisfactionem mediam a mortali
Aut fit affectu fornicacionis et ad
impetum concupiscencie ita quod fecit
cum ea nec alia mediante ita quod etiam eam
cognoscere vellet si uxor non esset
tunc mortale peccatum tamen in tan-
tum procedit quod libidinem apponent
de talibus actibus dicit impetuosius
quod coniuges excedit metam honesta-
tis quod fit quando non est plus Primo
quando per meretricias blandicias se ad
libidinem provocant 2o quando contra
naturalem modum procedunt 3o quando corpor-
aliter est prohibito Quarto quando
fit in loco sacro Quinto quando ad
perpetrandum vicia peccati accedit vel
contra personam moventem contristatam de
illis impetuosis actu dicit Quod
quod excusabilis fit in meretrice
excusabilis fit in coniuge Reddam
ex opere respicit mechiam spiritualem
Non mechaberis scilicet cogitando
castumus cogitacionibus et mente de-
lectando seu ibi demorando vel
deliberando scilicet stando cum corpore
ad dissolvendum tempus ut tam delec-
tationem Non quod faciunt coniuges
et religiosi nimium cuidam quod de suis
cogitacionibus et in talibus delectacionibus
sepe generat dissolucionis peccatum mortale
Et si non sit mortale tamen displicet
deo Sic vir imparaverit uxor
sua cum alio castitate lucatur et
eam si non petunt tamen non des

plicet deo Sic vir imparaverit uxorem
ex opere respicit corporaliter in ille
quietus dimissas et illas receptas
Non mechaberis sed corporaliter propter
illicitate dimittendas vel dimissam
conveniendum retinendas Ut patet primo
Qui dimisit uxorem excepta
causa fornicacionis facit eam mechari
qui dimissam ducit adulter est
Quarto Non prius quam uxorem dimittit
reddit Aut quis dimittit uxorem
occulte ad manifeste Occulte dimittit
quando nec debitum non exigit nec reddit
Et tunc aut ipse scit ipse quod sit aliquod
impedimentum coniugii quod eum contrahendo
consensit Et tunc non debet reddere
debitum uxori nec plus decepit quam
alias super mortale peccavit Aut du-
bitat an habeat impedimentum ita
non et tunc conscienciam consulat et consulat
prudentem vel a pluribus et securi-
ora sequatur Aut nullum impedimen-
tum scit et tunc tenetur reddere ad
minus si non vult exigere alioquin mortaliter
peccaret quia mulieri debitum
iuste negaret et occasionem ad
adulterandi preberet Publice
dimittit qui in facie ecclesie et
auctoritate ecclesie eam relinquit propter
fornicacionem aut corporalem que
adulterium aut spiritualem que
est heresis Et tunc scilicet quando
coniunx eius est publice fornicata tunc
potest petere divorcium a iudice
Si autem publice fornicata est non
potest Et hoc verum si fornicacio
fit manifesta et uxor perseve-
ret in malicia tenetur alter
alterum dimittere alioquin peccaret
mortaliter quia videretur eum de illud
non curat Et qui sic dimissam
reciperet mortaliter peccat et in
tercertam videtur se promus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

turpitudinis xxxii. q. i. c. i°
Sicut crudelis et iniquus est qui castam
dimittit, sic fatuus et iniustus est qui
meretricem retinet. Ego vero quinque
concubinas vel iam corruptam non potest
eam iuste recipere si vero eam diu
duxit et teneat ad huius peccatis nunc
lectus amaxie si petes veniam et promit
te emendam. Et preterea patet quod
confessus sit de tali concessio quod
precepti huius non confiteor quod commisi
simplicem fornicationem cum mulieribus
solutis. Adulterium cum quibusdam de
fornicatione cum virginibus stuprum cum
multis nobilibus
raptum cum virginibus in viris peccatis
contra naturam diversis quod vestram generalem
sive uxorem proximorum temporibus pluribus
locis factis modis et ordinatis morb
cum propter libidinis et affectionata
vel ultra limitem matrimonii aut debitum
nuptiarum sive propter tenendam prolem
ipsam quorum tamen ista prolem ma
gis desideram hereditate propter hereditatem
tam conservandam ne facultates mee
devolverent ad extraneos aut ut
clariorem haberem per prolem illam
aliis desponsandam quam ut ipsam
educare in laude dei. Item plures
mulieres in mente concupivi et
iam corde mechatus sum. Item consilia
et auxilia et suffragia fornicantibus
et adulterantibus prebui non impedivi
cum sibi absque scandalo eorum et peri
culo meo huius potui. Item uxores
ab aliis dimissas accepi vel con
noscere attemptavi, aut fir
mante quinque ipsas non compescui
aut dissimulavi. Item potui stan
dulo vel periculo sic fallunt pau
peres et histriones. Item cogitationes
turpes et libidinosas non expuli
non restiti non dissimulavi sed
sustinui et iam deliberatione in
illis morabar semper in illis
consensu et voluntate prosequens sive
quod aut mortalis fuit. Item si

non consensi tamen dissolvimentum fuit
in acribus suis quod deo displicuit.

Septimum preceptum

Septimum preceptum est non
furtum facies. Exodi xx.
Deuteronomii. Prohibet omnem contractum
rei aliene invito domino contra
pietatem cum iniuria quam grave pro
hibemus rei tribus modis est li
cita. Primo quando non fit causa
divitiarum sed ex obedientia sic
filii israhel qui expoliaverunt
egyptios precepto domini. Secundo
quando fit ex cautela ut si quis
aufert gladium furioso ne
se vel alium ledat. Tercio quando
fit ex necessitate media ut si esset
usque ad mortem esuriret et
panem furaretur non peccaret
quia in necessitate omnia sunt com
munia. Tribus autem modis quis transgre
ditur hoc preceptum ledendo proxi
mum in substantia temporali. Cum aut
notis superioribus suis aut equa
libus aut inferioribus. Et primo hoc
tria erunt videlicet huius exposita.
Cupiditas movent hii sunt
isti qui sunt potentes defendant
in debitoribus suis in detinendis suis
sibi debitis. Et illi spoliant pauperem
quia dei preceptum contempnunt
quia res alienas intendas
possident vide 16 q. ii. / 2°
sunt qui bona duorum tamquam ipsa
detinent vel in alienos dominos
transferunt absque consensu veri
domini. Sunt. Item et malli
qui bona dubia furtiva consumunt
quibus non licet elemosinas faci
munt domino quos pia in tecta
non consumunt. Tercio vero
res que res proximi furtive.

subtrahunt quibus ~~certa~~ certa non
licet et uxor maritus elemosinas
facere . xxx . q . 2 . ca . Si Michael de
tua / Exceptis tribus casibus
scilicet si uxor sit lictrina et habeat
bona paraphernalia et si elemosina
faciat de rebus suis dispensatoris
commissis marito et vir durus
vel infirmitate sit / Secundo isti
qui theolonia vel vectigalia iura
violenter vel fraudulenter subtrahunt
et tenentur ad restitutionem / Vectiga-
lia et theolonia in tribus casibus
sunt licita scilicet si imponantur auctoritate
principis et subsit causa rationabilis ut
propter pontes vel vias reficiendas vel
si sunt moderata. Exempli gratia de
talibus sunt licita pedagia que
dantur pro instrumentis et guidagia
que dantur pro conductu et salinada
que dantur pro sale vel aliis mercibus
viis. Ca° de vectigalibus . l . vni-
uersi // Sexto sunt qui vel domini-
um censum vel precarias solitas
dominis suis non solvunt de quibus
multa patent / in prima parte quere
hec obmittende / Septimo notentur
hic primo raptores qui aliena vio-
lenter rapiunt / quorum principes
quinque modis fiunt scilicet aut qui
hec precipiunt vel consulunt vel eos
scienter hospicio recipiunt vel rap-
ta emunt / aut eos consentiunt
vel defendunt / 2° fures qui
occulte auferunt dimissis re-
bus principalibus debitorum / 3°
isti qui inventorem alterius iniuste
detinent et unum de quattuor peccatis
clamantibus sunt sua loca posuit
Secundo inventores rerum
de quibus non ... qui rem inventam
non restituit / et scilicet retinet
per violentiam iudicatur raptor
si occulte retinet est fur
xxiiii° q . 4 . Si quis ... / De

De inventoris sit distinguendum
Aut quis invenit thesaurum
in loco sacro vel non sacro / Si
in loco sacro hoc aut quando invenit
fortuito et tunc est inventoris
aut studiose et tunc est ecclesie / Si
in loco non sacro hoc erit du-
pliciter. Primo aut invenit
in loco proprio aut alieno / Si
in loco proprio aut invenit cum
arte magica et tunc est fisci aut
sine arte magica et tunc est inven-
toris / Aut invenit in lo-
co alieno aut hoc erit causa
fortuito et tunc est dimidium domini
loci et dimidium sui / Tertio qui
res invenit tenetur publice
predicare / Et si quis certa iu-
dicia dixerit tenetur reddere
Si vero non veniat / tunc id red-
dere ecclesie et pauperibus si vero
egenus sit licite hec retinet
de consilio sui confessoris qui
vice ecclesie sibi hec tribuere
debet / Octavo qui census debitos
de domibus vel agris illicite reti-
nent / vel illicite extorquent
sive autem census sit licitus vel illici-
tus semper consulendo habita questio
magis quam confessores ...
rebus notentur hic primo usurarii
publici quorum peccatum in prima parte quod
duplex est / scilicet sunt excommunicati
privandi communione ecclesiastica altaris
et privandi sepultura / Ex. de usuris
. quia / 2° usurarii privati quorum
sunt ... genera scilicet sunt qui prestant
in pecunia et pacto plus recipiunt
et isti pari pena plectuntur in foro
consciencie sicut primi / Aut prestant
sine pacto eo tamen animo quod aliquid ultra
sortem recipiant / alias non mutua-
verunt / isti sunt usurarii in foro
anime / Luce 6 / Mutuum date
nichil inde sperantes / Aut
prestant res suas ad certum tempus

quos vincere volunt p[ro]pter vlte
riorem dilacionem debent aliq[uod]
emolimentum p[er]cipiant lic[et]
expresse nichil pettant aut
Vendunt res suas multo
carius p[ro]pter dilacionem solucionis
quam in p[rese]nti eis valeret
p[ate]t de usuris Consulunt de
ceteris casibus g[e]n[er]aliter habito
iusticias / Sextus (?) qui
res suas vel non suas auf
ferunt de loco sacro vel sacras
de loco non sacro vel illi quibus
comissa sunt p[er]sonis eorum vel
rebus eorum sunt manifesta
da sunt in p[er]sone detinendo res (?)
ipso facto sunt excommunicati et
excommunicati denunciati / p[ate]t xvij. q. iiij.
Septimo isti qui dampna
inferunt rei publice puta fal
sificando monetas in pondere
vel valore vel quis exaccionem
diminuere soluendo Et simi
liter omnes qui pondera et
mensuras falsificant qui sunt
fures rei publice Octavo
qui venenum mortiferum
emunt vel vendunt et gladios
mortiferos (?) taxillos falsos
etc. Nono isti qui plura
beneficia possident unde
multi viuere possent nisi
dispensacio pape hoc tollat verum
ad illos quos tamen sunt dispensa
cionis sit (?) [illegible] Decimo illi
beneficiati qui se non faciunt
ad ordines p[ro]moveri tempore sta
tuto secundum tenorem sue institucionis
vt qui vult esse in moribus
non deberet esse sacerdos quia
non res sed animas deo furantur
Undecimo illi qui pecora
morbida vendunt scienter.

Ca[pitulu]m de emp[tione] et ven[ditione] vel emptores
Nono omnes artifices et mecha
nici qui opera sua fraudulenter
faciunt et mala p[ro] bonis ven
dunt / ve vobis qui dicitis
malum bonum etc. Et sub pena
imp[ro]prietatis vendunt Decimo le
nones vel alios ad usum trahe
res vel alleatores vel infor
matores Et omnes qui hodie
in usu sunt clericorum et mechanicorum
ludi licet et quasi ~~[illegible]~~ antiqui
tus et honeste fiebant tamen nunc
sunt quia in eis ludis fieri possunt
et committuntur quorum quodlibet
est p[e]cc[at]um mortale Primum est dese
derium lucrandi et cupiditas
que est radix omnium malorum Secundum
est voluntas spoliandi proximum
et rapina Tercium est usura
maior quam non solum p[er]cipitur
vel animo sed in eodem die exigitur
quod secundum multiplicata via vana
dicitur et in media quam in illis fre
quenter committitur Quartum est
excommunicacio (?) vel plasphe
mie in deum vel in sanctos
et heresis Quintum est corrup
cio p[er]sonarum qui ibi conveniunt
Sextum est scandalum bonorum
qui ex huiusmodi scandalizantur
Octavum est contemptus ecclesie que
hos ludos prohibet Nonum est amissio
temporis et omnium bonorum
que in illo tempore facere possunt
sed in eo nichil preciosius sit
tempore Et (?) p[ro]pter p[e]nam
legis sacra scriptura restat
et bona conscientia dictat
quod qualibet lusor tenetur res lucratas
restituere non suis collusoribus quia
ea mala fide illis habuit / sed pauperibus vel in usus

-cere Et res pdītas nō ptē
repellere · videtur ergo q̄
si pdictis pdatoribꝫ sibi
ꝫ singulis in suis excessibꝫ
assistant eos excusant vel
defendunt vel quolꝫ prīcipes
si faciunt eciā illis autē mois
h' fiet prīcipes sicut aliemi
patebit infra sō suo loco
vbi dicetᵈ de nouē ptīs
alienis de restitucōē rei
rapte Specialit̄ vō de
ipsis nobilibꝫ sūt dicendū
qui nō alias sit agendū in
foro pniali Et raptor rē
abstulit in iustē. Si ī bello
q̄ iustū erat nō. īniustū tñ ad
restiᵒnē tenetᵘʳ Si si sit bellū
iniustū fuisse nō tenetᵘʳ re-
stituē Si aūt pbabilit̄
credat bellū iniustū fuisse
audiens a peritioribꝫ et
viciniis nō tenetᵘʳ reddere
n' exsup habundaret Et si
postea cognouit fuisse ī iustū
nō tenetᵘʳ restituē Itē qn̄
cūq̄ fuit in terris pdiaij vel
alterius dampnū tē ī solidū
ī ptem dampnū sat̄ facē
debz nō nisi de ptē pcipta
vnerꝰ solueretᵘʳ totū ēnis
liberantᵘʳ Eciā si vnus
vel plures fuissent in solidū
obligati Idē ē dicendū
de illis qui res furtiuas emūt
ꝫ ob mala cōscia detinēt Itē
de prīcipibꝫ tirānis qui suos
dītos nimis cōprimant
p inpositas ꝫ magnas
ꝫ multas exactiones qua
ne ipsi possint petere vel

nō cōsolatos hēre prīcipes Et
In foro suo dictabit mania
ꝫ cōtra cōscia veritatē Et hijs
pꝫ qualit̄ cōfitendū sit / de
transgressione hꝰ pcepti

Confiteor me esse transgres-
sorem hui' pcepti dei nō
solū furtū Sꝫ eciā ī rapina
sic vel sic In ludo sic vel sic
In emptōē vel vendicōē
malā fuisse vendendo vel mala
cōparando nimis remisse emi
vel nimis care vendendo vsu-
rarius pub'ᵒ ꝫ priuatꝫ fui
vltra sortē recipere spera-
ui ꝫ extorsi res meas
sic vel sic acquisiui prīcipibꝫ
meis ꝫ platis spūalibus
decimas vel oblacōnes ꝫ alia
iura nō solui vel solui
mē similiter vel filiꝫ fue
abstuli sic eciam Ab subditis
meis mali extorsi vl'
debitū ꝫ solitū Res mercha-
ncias vel peiores feci vel
carius vendendo cōmendare
me nō cōtingere possent et
ipos eos decipere potui in dolo
fraude ꝫ et fecit sic vel sic
Ad alleas ꝫ ad alios ludos
lusi inimicos lucratus iniustis
vel ipsos nō dedi Res cōpas
ludendo delapidaui et inde
ipsas malos usus expendi
in spadribꝫ ꝫ meretricibꝫ res
ablatas nō restitui nec re-
stitui' expara auari iniq'
solūd cōpressis cōpꝫ Et si quid
habes narra vel inspiceres
Et singulis satis facias ꝫ.

poste et nosce secundum augustinum primam
aut distinctionem confessare et insinuatam

octauum preceptum

Octauum preceptum est non fal
sum testimonium dicas Circa
primum in hoc precepto prohibetur
mendacium respectu proximi quod cadit
sub falso testimonio Et prohibetur
omnis lesionis proximi in fama
sic procedens in temporali substantia
Et secundum augustinum implicite de non
mechaberis quo quis per falsitatem
ledit proximum ore sicut procedens
ope ledit Secundum augustinum fal
sitas committitur tripliciter aut
verbis mendaciis aut verbis in
iuriis aut factis simulatis
Christiana secundum augustinum sub nomine christiano
sic appianus qui fideliter credit
et non ut christianus vivit Et
secundum hoc erunt tres species
Circa primum vero quod est verbum men
dacii nota quod homines tres
credidit hoc mendacium
mendacium perniciosum tercia in
officiosum et tercia iocosum de quo
tripliciter mendacio dictum est ut
in 2o precepto Circa menda
cium perniciosissimum offendunt primo
illi qui mentiuntur contra veritatem
fidei quemadmodum hic fiat 2o ille
qui proximum ledunt mendacio
in fama et honore suo sicut est
mendacium false detractionis
et falsi testimonii in causa criminali
et procedentibus qui sunt ~~iudi~~ iudi
cialiter a iudice ab auctore
a proximo vel a teste falso qui
eos tenet ad iure eo et hii eos
mortaliter peccant non solum men
tiendo sed etiam veritatem tacendo
vel negando 3o ille qui proximum
ledit eos false accusando
eos in rebus proximi et non

in fama Circa mendacium offi
ciosum offendunt Circa tres secundum
augustinum primo ille qui ex pietate
mentitur proximi vanda vitta
proximi 2o ille qui mentitur pro
servanda genere ut si virgo
diceret se coniugatam volente
se deflorare 3o ille qui mentitur
pro servandis rebus proximi ut si quis
portaret pecunias et tenderet
eos predoni Et hec ille qui mentitur
hic quia secundum augustinum non sunt facienda
da mala ut eveniant quamquam
bona Et doctores dicunt in hac
parte non consentiunt Augustinus
eo quod ponit supra est declaratum
in hoc capitulo dicit enim magister
sententiarum quod mendacium officiosum
et sic pro utilitate alterius in
viris perfectis est condempnabile
sed non mortale disponit quia
plenitudinem perfectionis tollit
Circa mendacium iocosum sic
offendunt Circa tres primo ille qui
mentitur per iam ludit procle
vanda in delectatione ad cophila
randum hores tedioses 2o ille
qui mentitur ex complacendi gratia
vel fingunt verba iocosa ut alios
ad risum provocent 3o ille qui
mentitur ex adulatione precepta
sicut ille qui false quemadmodum loquens
ut magis placeant Non de
mendacium quemadmodum religiosis sit quod est
contra caritatem dei et proximi semper
est mortale Et illud quod non est
contra caritatem est veniale nisi
quibus sicut religiosis hunc sit
mortale eo quod renunciant
pompis seculi sic et laicis mortali
se timendi libidinem constituat
seculi sive in verbis proximis mentiuntur
offendunt contra quod homines

sex que sunt contra fidelitatem et sex que contra caritatem. Contra fidelitatem peccant primo proximis deridentes ut sub sanna tes. 2º illi qui bona vel ut facta proximi conantur minare et temerarie iudicare. 3º illi qui sub specie amoris proximi latitant et false produnt sicut Iudas christum. Quarto illi qui per invidiam proximo detrahunt. Quinto detrahentes. Et de tractio precipue connexa dominis communicatur. [illegible] Et ideo quia [illegible] proximo oris communicatur hic. Sic ipsa vos flatores nec fiunt [illegible] Sic detractio vos [illegible] nec fiunt [illegible] et eum qui libenter audit et [illegible] in fama. Sexto illi qui per [illegible] et arrogantiam proximum in debite reprehendunt. Subscripti [illegible] ledunt fraternam caritatem. Primo illi qui vos dupplicatur proximi decipiunt qui mel ferunt in ore et fel in corde. 2º illi qui proximi vos ad vindictam provocant et excitant. Illi faciunt proximo duo mala quia pacem cordis tollunt et fraternam dilectionem minuunt. Faciunt sibi ipsis [illegible] duo mala quia sunt [illegible] obstante ut a nullis corrigi [illegible] de [illegible] per mentis abstractionem plus ceteris peccatis fiunt [illegible] 3º illi qui [illegible] proximum scandalisant et mentis integritatem corrumpunt. 4º illi qui discordias seminant qui [illegible] maiore perturbant in hoc quam ipse sanguine suo effudit ut omnia pacificaret [illegible] que in terris sunt [illegible] dicit apostolus. Quinto illi qui malis consiliis proximi ad peccandum inducunt. Sexto illi qui salubre consilium et alia bona opera pietatis proximo subtrahunt sicut non corripiunt delinquentes non se dant litigantes non instruunt ignorantes [illegible] simulatis offendunt. Sunt ergo duodecim genera hominum. Qui sub specie false sanctitatis offendunt quatuor genera. Primo illi qui corpus christi indigne sumunt quibus dicit [illegible] sic ma[illegible] ad [illegible] 2º illi qui sine attentione et devotione orant [illegible] labiis me honorat. Item 3º illi qui in bonis operibus sibi ipsis nimis placent [illegible] perdunt meritum propter vanam complacentiam. Quarto illi qui bona opera faciunt aut propter sui utilitatem aut propter humanam laudem [illegible] perdunt meritum propter vanam complacentiam. Quarto illi qui bona opera faciunt aut propter sui utilitatem aut propter humanam laudem quia iam vere perit mercedem suam. Item sub specie simulate veritatis [illegible] offendunt quatuor genera. Primo illi qui veritatem offendere timent sicut fecerunt discipuli in passione christi [illegible] sunt firmati. 2º illi qui sub specie zeli [illegible] alios acute reprehendunt [illegible] quod videtur sepius [illegible] magis ex livore quam [illegible] 3º illi qui ex [illegible] peccato oppressus alios minus [illegible] quod oportet. 4º illi qui [illegible] proximo [illegible] Item sub specie simulate iustitie et equitatis offendunt [illegible] quatuor

Primo mali iudices male ad
iudicant et mali procuratores cum
lucro terreno. Secundo illi qui iusti-
ciam depravant sicut illi qui contra
morem procuratis falso iustificatos
iustificant vel contra odium procurato
vel contra amicum iustos rectos condemp-
nant. Tercio illi qui mala et
iniqua statuta faciunt quibus christia-
nos ledunt. Quarto illi qui contra libertatem
ecclesiasticam aliqua edicta sive precepta
statuunt. Libertas ecclesiastica
consistit in rebus scilicet quod clericus
verberari non debeat, quod ad iu-
dicium civile non trahatur et quod ad
exactiones publicas non obligetur.
Sive quis hoc venerit vel fieri
mandaverit vel non prohibue-
rit cum posset excommunicatus est ipso
iure. Et similiter consimiliter iudicantur
contra honestos qui religiosos vel
etiam pauperibus largis detrahunt
et alios de beneficiis eorum avertunt
dicentes eos vel non egere vel
male expendere. Ex predictis
patet quod multa sunt genera homi-
num peccantium contra hoc preceptum et qui
de transgressione eius sit confi-
tendum, videlicet sic. Confiteor
quod lesi proximos in fama et in
temporali substantia scilicet mendacio
scilicet ex proposito contra invidia
et malicia sic vel sic falso amore
sic vel sic invidiose falso iudican-
do falso testificando falso de ea
narrando falsa testificando false con-
firmando falso accusando decipi-
endo corpus et proximos sub specie si-
mulate sanctitatis simulate vel
veritatis vel sub specie simulate iusti-
cie vel equitatis statuendo vel consulen-
do contra odium vel amorem quod sub
candido et legali. Item peccavi
adulacione vel mendacio et ad
complacendum aliis falso et vane
et peccavi confingendo aliis etc.

Nonum preceptum

Nonum preceptum non concu-
pisces rem proximi tui.
Ubi contra plura prohibetur concupis-
centia oculorum in re aliena
sive vindicabilis oris concupiscentia
seu cupiditas rei aliene. Si-
cut in septimo precepto prohibetur
cupiditas in opere hic vero
prohibetur in corde. Nonum differt quod hic
non prohibetur concupiscentia nobis
in natura contra corruptionem sive
vel adulteracione sensualitatis
quia impossibile est quod illa non
sit in nobis. Apostolus nam magna con-
tentio in qua lex carnis
et lex spiritus discordant sicut
apostolus conqueritur. Et ideo primi
motus in concupiscentie non sunt
in potestate nostra et sunt pecca-
ta venialia et sunt pena
originalis peccati. Sed in hiis
ultimis duobus preceptis prohibetur
appetitus qui est contra consensum rationis.
Et prohibetur vindicabilis oris con-
cupiscentia male voluntatis. Concupiscentia
rei aliene in est nobis a natura
corrupta preparatione in divi-
dui concupiscentia uxoris alie-
ne in est nobis a natura corrupta
preparatione speciei et hec ambo
ista sunt in ultimis preceptis et his
complete expositis. Sicut quis alie-
na iniuste concupiscit sub triplici
statu. Primo non concupisces rem
proximi sicut quod si possis velles
tenere vel illam obtinere et
quadam spes te ipsum habere
non posse. Et hunc appetitum non
resistis sed male gaudes. Item iste
primus gradus quamvis sit in homi-
ne sine est peccatum mortale. Secundus gradus
concupiscentie apparet in fure et latrone

quod non solum hic velle in gerendis rebus
laborat, ad posse ut fine suo ca
piat et quod est magis peccatum mortale
quam primum etc. Si non consequitur effectum
suo merito. Tertius est cum quis
tamen effectum consequitur et male
quesita iniuste aufert. Et id
peccatum mediocriter remittitur nisi abla
ta restituatur. Et restitui per
se non potest tunc deus eum obligat
ad impossibile sed ad proportionale.
Secundo exponitur non concupisces rem
proximi tui iniuste vel ad iniustam
appetendo. Et hic malum sunt con
cupiscendo aliud est enim appetere
rem alienam iniuste quod ad deum
est in prima expositione. Et aliud est ap
petere iustam ad iniustum iustam
et adiustam malum. Contra hoc
malum est rem alienam appetere
ut quis inde haberet necessaria
vite quam illa appeteret, ut inde
superbiret et voluptuose viveret
aut crapulose etc. In hunc vi
cium clerici et religiosi prohibentur
nimium affectare concupiscentiam
rerum et papa illas ut
bona ecclesie sibi superflua dent
pauperibus. Et quod domus eorum
pateant peregrinis ut patet xxxi
q. i. In anno sequenti capitulo eorum
abradunt. Et eodem clerici seu mo
nachi qui nimis se iniustis
negotiis secularibus ita ut non
impediantur libertas seu aliud
peccat mortaliter quia peccat
contra votum paupertatis propter 4ta ex
positio est non concupisces rem proxi
mi in ipsam avare retinendo
et eam tempore necessitatis sibi non com
municando necessitatis facit
dura quammaxime quod tempore fami
tibus tunc ipso mei tenentur in
visum alienum ut patet xii q. i. Sunt

hominum et augustinus contra non
palus est qui te supplicat
Videndum est quod in re
tinendis miseriorum taliter est quod
apud te mandasse. Et est de
decreto gregorii Non quod ad eos
petentes tardo gressu admis. Vn
vadunt sibi amari illud eo
gressu festinat. Contra concupisc
entiam rerum alienarum iniustam
eas iniuste recipit. Unde
philosophi et theologi dicunt Crescit
amor nummi quantum pecunia
crescit. Vnde valerius dicit
contra avaritiam dyalogus plus habundat
tanto magis habere desde
rat, et ore amplius queat. Illi
festinant ad infernum non
solum aliena appetendo sed etiam pro
priis nimis avare retinendo et in
necessitatibus communicando aliis. Primo
contra avaros deus dicunt de
bita propria negantur necessaria sibi
ipsi subtrahit. Opposita ecclesiasticus
avaro nil scelestius Iob dicit penitencia
avaro nil mali operibus nisi quod
diu vivat et eis assimulat in
ferno qui est insatiabilis est.
Ex premissis patet quod liber efficiendum
sit, de decalogo conscientie hunc
precepti hoc modo Confiteor quod res
proximorum meorum mobilia et
immobilia vestes clenodia sup
pellectilia desideravi iniuste
ut in lautius et pomposius viverem
bona iusta propter concupiscentiam non
restitui etiam dum habui facul
tatem res proprias nimis dilexi
et propter salutem meam habui in illis
magis quam in solis illicitam appe
titam non refrenavi nec pravos
motus concupiscentie allidendo ad petram
id est christum vel in peccato reputavi
propter consensum. Tercium vitium quin

maligno posito est et in malo
eque male concupiscit et ita
vivit. 3m de eo [illegible] de qua
dicit apostolus Omne libens
[illegible] esse velit non
cuiuis [illegible] adire//
Corinthi a paulo venit ad
ista sapere malum appetitum

Decimum preceptum

Decimum preceptum est Non con
cupisces uxorem proximi tui
Ubi prohibetur nobis illicita con
cupiscentia carnalis sicut in precede
ti concupiscentia oculorum quia concupiscentia
carnis est sicut aqua fluida//
Et concupiscentia oculorum sicut terra de
quibus sicut [illegible] spirituale [illegible]
predicans. Et hoc preceptum
exponitur explicite primo sic
Non concupisces uxorem proximi
tui est in qua habeas volu
tatem adulterandi. Et quibus
sunt prohibita mechari in
opere hic vero prohibetur in corde
Et deus prohibet et voluntate
quia sicut de hijs qui procedunt
in opus malum. Math. v. Qui
viderit mulierem ad con
cupiscendum eam iam mechatus
est / eam in corde suo / quod eam
servit in effectu cordis
tunc apud deum ideo mala vo
luntas est peccatum mortale si
consensus voluntatis accedat et repu
tatur peccatum licet non sit ad ma
lum addito opus. Et voluntas bona
que cadit sub precepto non repu
tatur peccatum quia ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ // non sufficit velle

servare mandata nisi ad effectum
ea servetur 1a sicut preceptum est
Et lucas Si vis ingredi vitam serva
mandata. Et bona voluntas que
cadit sub consilio si reputat
pro amorem non reputatur
peccato quia voluntas [illegible]
sed in [illegible] non movere au
tem nisi per manet [illegible]
Et bona voluntas que cadit sub
consilio et non reputat ames
lam reputatur peccato ut si
quis libenter vellet dare
elemosinam et non haberet
pauperem tunc deus remu
neraret voluntatem peccato
Mala autem voluntas in consen
sus voluntatis deliberato peccatum est
[illegible] et deformis et peccatum
mortale quo ad deum licet non
sunt homines quia volens
furari et non furans non
suspenditur In mandibus
[illegible] legibus puniunt
solum conatum post si quis apprehe
deretur qui vellet incendere
villam aut ~~[illegible]~~
domum suam in toxicare aut
tradere statim punietur post
solo conatu. Et contra hanc
expositionem peccant homines
qui deliberato non vellent
[illegible] ut conatur eorum
alienum violare. 2o exponitur
sic Non concupisces uxorem proxi
mi tui ymaginem et pul
chritudinem eius in mente for
mando et non solum habeas
malam voluntatem sed ut malam co
gitationem de illa quam pulchra

que [illegible] que [illegible]

quam amabilis quam graciosa sit. Contra
hanc peccant illi qui licet noluit decipi
cere nec decipisti voluit sed die vestiu
agendo in religionis nocturnas cogitationes
hic post nec et religionis cogitationes dicit festiu
agentes. Et tunc hoc periculosum est val
de quia de facili mala consensus sub
repit. Jacob. Concupiscencia cum conceperit
parit peccatum. Secundo expositio sic ne decu
pisces nec desideres ab uxore proxi
mi. Contra hoc peccant tercio quam homines
primo et religiosi qui postquam se voto continen
tie constrinxerunt adhuc restant in
spectaculis carnalibus decipisti et pla
cere hominibus habitu et gestu quia populus
egiptum videns conversus ad aegiptiaca
egipti comedit qui manna fasti
diunt et cepas alia porros et pe
pones concupiscunt. Secundo illi sive sit
religiosi sive seculares virgines et vi
duae qui statu vestis virum ut mulie
ribus turpibus cogitacionibus agitatur
non refrenantes appetitum seu per motus
motus nec oculos avertunt ne vide
ant vanitatem. Secundo audiendo
Psalmus corruptiores cum dicit beatus
qui tenebit. Glosa primos motus
sub duo et allidit et constringit
parvulos suos qui cum motus dum
adhuc sunt parvuli ad petram id est
christum hoc est per christum expellit et
vincit. Beatus ille qui est qui obruit
christus per christum parare mente et opere cogi
tatum et sermone. Tercio sunt qui licet vo
lunt decipisti quia ad hoc se la
vant et ornat ut amabiliores
sint que corda alienorum vulnerant.
Decretis. Mulier si se ornaverit et
non parat sic allicitat. Mulier
sibi ornaverit ad placendum viro
suo et non alii et facit hoc bono
animo quia convenit statu suo et bona
intencione et non ad hoc quod faciat cum
laetum sed ut preservet ab adulterio
sicut facit magie si sicut vir ad
libitum. Ro est quia sicut quilibet christia
nus toto nisu debet conari ad compla
cendum deo sic et mulier viro quia
amor matrimonialis et unitas

carnis et mentis et cohabitacio est
sacramentum unionis christi et ecclesie dei et
anime dei et hominis christi. Carnales sunt car
naliter vivere volentes. Sic hec et de
naturae est vera in beluas transire primo
ab hominibus et tandem ab angelis quod figu
ratum est in Nabuchodonosor qui ejec
tus ab hominibus fenum ut bos comedit
et a regno ejectus erat. Ultimo sciendum
quod tria sunt que possunt precaventis mentis
Primum est sollicita custodia sensuum exte
riorum et interiorum ut dictum est quorum sicut
sunt aperti mors intrabit quia quam
diu sit clausum tandem sicut per
aditus capere. Jo. Josue precepit populo
suo ut pedes suos ponerent super
colla regum et cervices quos ceperant
per hoc innuens quod quinque sensus comedes
qui heu in multis obtinet regnum
et imperium ubi non sunt et sensualitas
regit. Secundum est fervens et devota oracio quia
oracio quam virtus potest impetrare sicut hester.
Tercium est passionis christi intima meditatio quia
contra nullum temptacio prevalet. Expeditus
sit quibus confitendum sit de luxuria
hoc precipue hoc modo. Confiteor quod nuces
precor quas non cognovi opere concupivi
mala voluntate et ad hoc conatus sum
et possem et quia intentum obtinere non
volui de pulchritudine coniuncta et fama
carum cogitavi cogitacione morosa
delectabili contra quod votum sum religiosus
ipse me ipsum ornavi in veste
insolenti intellectum motum et gestu libi
dinoso ut possem ab aliis decipere
hoc decem precepta sunt primo preceptum decalogi
cordum id est decem cordarum quod dulce sonat
in auribus dei sine quorum observacione
ipso legis est quaeque servari non recipiunt
dispensacionem quia non est ymo nec ex
plenitudine potestatis dei ordinatam qui dicit
summi omnium condicione potestatis si vis in
gredi vitam serva mandata.

Sequuntur septem peccata mortalia

Superbia	humilitas	Ira	paciencia
avaricia	largitas	Invidia	caritas
luxuria	castitas	gula	abstinencia
		accidia	strenuositas operis

Superbia est preceptum celsitudinis ap
petitus et dicitur initium omnis peccati

cplici voce [illegible] tam quia in omni peccato est
contemptus dei contemptus continuat superbiam
et iste contemptus non dicitur affirmatoz dei sed
auctoritatem suam a creatore // Et quia sunt primum
et primum omnium peccatorum in angelo apostata
et in protoplasto 3o quia ex superbia
voluntaria omnia alia vicia vivunt prout aliud
secundum dependencia Et habet proprie hos
ramos primus est inobediencia 2us contemptus 3us
iactancia 4us ypocrisis 5us pertinacia 6us
discordia Septimus novitatum presumpcio
octavus vana gloria de quibus per ordinem vi
deamus In obediencia est qui in nullo
vult videri inferior Contemptus est quo
vult vincere cum clamore et per hoc
apparere Iactancia est qua quis bona
sua enumerat et commendat ut lau
dabilis fiat // Ypocrisis quia coram hominibus
in exterioribus apparere magis quam est
Pertinacia est quia dogma vel sensum suum
defendit ne cecidisse videatur // Di
scordia est quia deum et iusticiam o
bus tenet [illegible] propter vanam gloriam
Novitatum presumpcio est qua quis
nova dicit vel invenit ut laudetur
Vana gloria vult singulariter lau
dari et solum comparere Item Gre
gorius Moralium distinguit 4or
species superbie prima cum quis se habere
bonum estimat a se ipso 2a cum
bonum a deo sibi datum credit se pro
meritis accepisse 3a cum iactat
se habere quod non habet 4a cum despectis
ceteris vult singulariter videri se
aliter 4or species sunt Arrogancia
quia sibi ascribit quod non est Insolencia
quia sibi applicat que aliis debentur fastus
quia multa de se credit vel extra
contumacia quia se erigit in plateis
secundum Bichardum xij sunt filie
superbie scilicet morositas nichil
levitas inepta leticia iacta
ncia singularitas Arrogancia
presumpcio Et ista sex exigunt
se in extremum peccatorum defensio
Simulata confessio rebellio libertas
peccandi consuetudo peccandi [illegible]

peccandi Et hec sex exigunt se quia dei
[illegible] quod dubie est malus 2us peior 3us
pessimus Superbia multa mala
facit homini primo quia deum ode
bile facit et proximis et bonis
2o quia bonos eciam in operibus bo
nis impugnat dyabolus in ho
mine adducit hominem dyabolo assi
mulat hominem similem demonstrat
hominem a gracia dei alienat Regum
2o montes Gelboe nec ros nec plu
via super vos descendat quia
ibi ceciderunt fortes israhel in
viri superbi. // Avaricia

Avaricia ut ait Tullius.
est in moderatus modus
habendi secundum Bichardum est cupiditas
rerum temporalibus et inhonesta
cupido secundum apostolum est ydolorum
servitus quia avarus exhibet
creature quod debet creatori scilicet fidem
spem et caritatem thesaurisat
ex affectu avaricie abstinere
tenetur verum sive vel aliene
[illegible] est prohibitum Sed est prudens
ut consideratione veri providet
scilicet filiorum educacione vel filiarum
nuptiis tradendarum non autem di
tandarum secundum suum animum et statum
personarum thesaurizet communi
utilitati pro defensione patrie
vel ad ampliandum cultum dei
sicut est concessum regibus principibus
et urbibus Avaricia multa
mala facit homini ita a deo
maledictus est corpus eius miserat
se comparet avaricie animam inqui
nat sicut lutum et lateres Exodus.
Exiccat sicut stercus hyrundinum
Thobie 2o Cor dilacerat ut
comparat spinis inflammat ut igni
comparat inferno secundum Gregorium Item
habet ramos secundum magnitudinem

in appetitu lucrandi violentia
in rapiendo primum in emp
cione et vendicione fallacia
in decipiendo occulte per vias stan
de in decipiendo pfecta predictorum
in abstinentis cordis obduracionem
per inpenitentiam Ad illa etiam
reducitur usura spolium furtum
fallax mutacio terrarum iniusta
occupacio possessionum usurpacio
iurium collectarum exactio terrarum
impignoracio tristiciorum indig
nis tollis iudicij precio symo
nia et aliis deceptio que fit ex cu
piditate et ardore habendi

Luxuria

Luxuria est expressio in mundis
desiderijs libera mentis
et carnis prostitucio vel est libi
dinose voluptatis appetitus //
Intelligere si est ex consensu voto
vel si ex cogitationibus et gestis
in prohibitis Et habet 3 ramos
qui sunt hij fornicacio simplex
est soluti cum soluta Meretricio
quod duplicem vel facta libidinis
cum diversis peccando vel ad publi
cum venali prebendo Adulterium
quo coniugalis thorus maculatur
Sacrilegium carnale quod fit cum
religiosis et clericis in sacris
constitutis et in viaticis incestus
cum consanguinea vel affine per
proximo vel propria Sodomia
qui naturalis coitus coeundi prohibet
quia est duplex quia aut fit
contra naturam sexus aut masculinus
in masculinum vel femina cum femina
merat(?) Sindereses Aut fit
contra genus vel species ut cum quis rei
brutis libidinosi coitu coniungat
ut dorm est sub preceptis non mechaberis Ad has species reducitur
luxuria pollucio noc
turna defloracio virginum Stu
prum cum nubilium appetitus
puellarum violentacio mulierum
captivus filiarum peccati amasiarum
libido naturalis stando sedendo
tempore menstruorum tempore
vicini partus tempore festivitatum
tempore ieiuniorum Et eius illi
cita effusio seminis luxuria
multa mala facit hominum
mentem excecat racionem absorbebat
Corpus extenuat et debili
tat mortem accelerat in
stancia pat ta in cogitatione
quam ~~in desideriis~~ in desiderijs
amorem sui et odium dei generat
de inferno nichil cogitat
in multa pericula precipitat
Et tandem de se desperare
facit famam denigrat me
te infatuat et animam damp
nat Remedia contra luxuriam
proprie sunt fuge occasionis
Cogitare mortem penam eternam
orationem psalmorum semper aliquibus
operibus facere carnem ieiunijs
domare et temptacionem in
principio resistere curare

De ira

Ira est commotio animi ulcis
cendi libido Ira est
motus iracundie et iracundia Ira est
appetitus vindicte cum raro
consensu et deliberacione et sic de
ordinat hominem a deo et est
mortale peccatum iracundia est vicium
animi per quod homo naturaliter est pronus
ad irascendum et sic est ipsa pars

& no pctm Sunt aut tres
fidus pce sz Rancor i affectu
rancoris sicut i affectu Et ex
terior & cog muriate pm te
stat dicitur at si no rege 2m
tenet remittere venia recipit
petenti 3m no tenet remitte
si sit ut pt eu punire que
lite Nota reddere malu p
malo e frag(ilitatis) reddere bonu
p malo est pfectis reddere
malu p bono e proxi stat
reddere bonu p bono e equi
tatis Rami ire 2m quosd sunt
sex Ira e audax voluntas
vindicandi precedens i actu
ex iniuria illata Timor
mentis e voluntas vindicta
de p ex placitum i malam
pronu p intemptu clamoris
sunt t aliorum audie deuoluens
Indignatio e voluntas vindi
candi p oppsi dco ut facto
illatu ad hec sex reducunt
Horacium spuale horacium cor
pale paricidium prtricidium fr
matricidium fratricidium effectu
suffocata p indignum facta
Ira in verbo Ira in facto Ira
lux pertinacia dissidia gmia
co gtencio intempiratio psec
cucio oppsio vindicta ptusio
membrorum mutilacio sedicio
cuius plia exterior suffici
co turbacio gntatis instigacio
ad ira incitacio ad iram

De inuidia

Inuidia e odium felicita
tis aliene et dicitur
ab in q e no & video quia
no pt videre bona aliorum
Et hz quinq ramos odium
q e velle malu alicui &

no bonum Exultacio in adversis
proximi afflictio i prosperis Ipsi Susur
racio ut murmuracio vel la
tens detractio q bonu proximi
Ad hec reducunt accusacio adu
latio & malicia Iudicaciones iudici
ipsant uacatu vespilor inde
& diab dia(bo)lo ramis t frondis In
uidia directe opponitur caritati dei
& proximi p quam mors intrauit in
orbem & ideo dicitur crime pessimu
de quo Joseph fres sui accusant
ad patrem

De Gula

Gula 2m Augustinum e
in moderata cibi auidi
tas vel e vorax edacitas
nec finibus nec gtenta cumq
modis 2m Gregorium circa gulam
peccatur quando quis hora gme
dendi punit 2o cum quis cibaria
preciosa & delicata querit 3o
quando quis debita mensura
comedendi excedit si mensura
cum consistit modi quantitate in
comedendo 4te quando quis
nimis feruenter feruet & fe
stine comedit Quia ut grapha
tarius in vico e 5o cum quis
nimis studiose cibaria parat
Rami gule sunt quinq Scurili
tas vaniloquium et gestum stultiloquium
multiloquium ex quo sequitur
detractio vituperium 2o Inepta
leticia q ipse dicitur insolencia
& lascivus gestus in actibus In
mundicia si vomitus eructuacio
fetida Impudia et ebrietas mos
at ~~pulsudicio~~ subitu vocis Gula
duo dicitur sz gulositatem et ebrie
tate primoria opponitur gmista
cum sobrietas ebrietati Gula
multa mala facit homini de
paradiso eicit sicut adam bona
spiritualia p dit sz in esum dyabolo

domum separat lux in mente uab
i portas luxuria nullt Exemplum in
loth homicidia perficit Exemplum in iohe
baptista qui in quinto pisd tec
plire morte induxit scilicet ne culpe
et gehenne

De accidia

Accidia de virtute laudabili
exercitacio virtutis hominis languida
deiectio duo vicia sunt huic annexa
Primo vocatur tristicia quia in isto
peccato est aversio a spirituali bono quod
est estimat opere ut ieiunare orare
Et opponitur spirituali leticie Alio
vocatur accidia quia in isto peccato est
conversio ad quietem et torporem quod
contrariatur levitas et vel opponitur
fortitudini que consistit in aggrediendis arduis et sustinendis adversis
Et in ista accidia sex ramos ma
licia que sequitur post vicia quia homo pigri
ria incipit cessare et malum proponit
machinari seu insidiari desperacione de bono agendo ignavia
verum oritur tristicia pusillanimitas que
nascitur ex diffidencia que provenit
ex consideracione proprie infirmitatis
vel ex arduitate operis pavore
qui est in veterano quod bonum impari
Torpore circa precepta dei que
est quasi in suasibilitas per quam homo
non potest induci ad execucionem mandatorum dei vel abduci ab evagacione
mentis circa illicita solacia et
omnia hec abstrahit a iusticia ad
hec sex reducuntur plurima peccata
pusillanimitas autem Stupor corporis
evagacio mentis obmissio bonum
incompletio officij Ignorancia
sciendorum Tarditas conveniendi
Instancia et cetera mala et
In hijs sex peccatis mortalibus
peccatur quemlibet (?)

De peccatis non alienis

Quisque mali consilij peti consensus
delicti palpo defensor mali
particeps criminis non obstans vicijs non manifestus
scelera supporta

Nouem sunt aliena peccata
hic scripta que dicuntur
abhominabilia ad que reducuntur
alia novem scilicet criminis iactancia
novem criminis inceptio Alienum
peccati in parte falsa consolacio dei
in suis operibus comprehensio
alieni boni usurpacio in
peccato collaudacio alterius
boni suffocacio fidei subversio
In hijs tribus novem peccatur graviter
Et dicuntur aliena propter duo Primo
quia homo in hijs perficit peccata
pro se scilicet in peccatis ~~[struck through]~~
~~[struck through]~~ aliorum hominum 2o quia alij
homines faciunt ea propter se sibi
in peccatis suis Et hec peccata
proprie vocantur scandala dicentis
necesse est ut scandala fiunt
Ve autem homini per quem Suffica
cia aut aliorum peccatorum ab
hominabilium scilicet sunt crimina
aut scit per presumptionem negligencie
vel dissimulacionem ut si aliquis
ex officio suo debet et scit prava
nere spoliandum et non prauant(?)
dicitur spoliatum scilicet de alijs
criminibus aut per consensum consilij
et persuasionis et nisi alius
hoc facturus erat sine suo
consilio tunc magis peccat quam fa
ciens et non tenetur et satis
factorum restitucionis Si autem
faciens alias non erat facturus
nisi de suo consilio tunc tenetur
ad restitucionem et principaliter

pcto alieno etiam faciens et consentiens
pari pena plectuntur ut de off. de. c.
i. Aut per consilium corporationis aut si
duo vel plures furantur unum preser
tim quem neuter sine alio furari po
terit/ quilibet tenetur in solidum Sed
si unus sine alio illud furari potuis
set quilibet tenetur pro parte sua contingente
Aut per consensum auctoris seu defensoris
ut qui mandat fieri furtum
vel id defendit talis plus peccat
quam faciens et tenetur ad restitutionem
Aut committit peccatum alienum pre
cipiendo vel inde comedendo
sciens vel furtum aut rapinam
de suis debitis recipiendo tales
tenentur ad restitutionem pro quo
habuerunt Secundum quid faciat uxor
raptoris vel furis Doctores
ita distinguunt si maritus ha
beat aliquid de iusto intitulo inde
separatim vivat/ Si vero nichil habeat
nisi de rapina vel cum rapina
mixtum ita quod unum ab alio non
potest distingui tunc mulier debet aliunde
a consanguineis vel amicis vel
labore manuum victum querere
vel ostiatim mendicare ut dicit
hostiensis Si autem maritus est ita
malus quod cogit eam vivere de raptis
et aliunde non possit victum habe
re ne fame moriatur tria
remedia habebit secundum ut dicit
glosa in hoc casu quod potest recurrere
dare de spoliatum et stante
matrimonio aut potest denun
ciare episcopo qui debet compellere ma
ritum ut eam pascat de iusto
xi q. i. si peccaverit vel committat
cat aliis de iniusto alenda
aut si nullum succurrat ei reme
dium vivat de raptis cum timo
re dei quia necessitas frangit le
gem et doleat et parum de
illis vivat cum proposito quod re
stituat si aliquam facultatem ve
niet Aut committitur peccatum ali
enum tacendo ut qui solo vo

lo posset prohibere furtum vel non de
fendere ne quis peccaret de
bito remissus est male Et si ex
officio hoc debuit tenetur ad restitutionem
Et dicit per prelatos plus quam ipsi
agere sic quam facere et de
facto excusante aut peccatum
alienum committitur adulando vel de
trahendo ut si quis diceret
indignum esse spoliatione vel dig
num beneficio et sic alias mo
tus factus est adulatione
vel detractione tenetur ad restitutionem
vel xi. q. iii. Hic nota quod triplex
est adulatio prima est attribuendo
alicui bonum quod habet ex amore
nimis excellendo id bonum
quod habet et utique est veniale peccatum
Secundum tercium commendando
malum quod facit et hoc est peccatum
mortale Aut committit peccatum ali
enum consentiendo ut qui consentit ra
pinam vel furtum sciens et
mala fide licet in hoc fine
quod illud restituat talis morta
liter peccat aut tacens consen
tiendo

Sequitur de sex peccatis in spiritum sanctum
desperacio presumpcio impug
nacio veritatis agnite invi
dencia fraterne gratie impenitencia
finalis et prima obstinacio

Peccatum in spiritum sanctum
est peccatum quod sibi obviat
directe principio per quod fit remis
sio peccatorum et sunt sex species
eorum quorum sufficiencia sic acci
pitur penes hoc per quod homo remo
vetur a principio per quod fit
remissio peccati Et hoc contingit
tripliciter primo ex parte ipsius dei

qui peccata remittit 2° ex parte donorum dei per que remittit 3° ex parte ipsius peccati remittendi et quilibet horum sit duplex ita quod sex sunt contra peccata per predicta tria remedia ex parte ipsius dei principaliter quod remittit peccatum Unum est ipsa dei misericordia et hec tollitur per desperationem sic fecit etiam aut timor iudiciorum dei est per principaliter per quod quis resilit a peccato et hic tollitur per presumptionem per quam aliquis presumit consequi veniam seu gratiam sine merito quantumcumque agat male Ex parte autem donorum dei etiam duo sunt que maxime faciunt hominem detrahere a peccato Unum est veritatis cognitio et hec primum tollitur cum aliquis veritatem agnitam impugnat et sic vel plures sibi sciunt percludit Aliud est divine gratie collatio et hec primum repellitur ab homine quando est ex se per invidentiam fraterne gratie hic non accipitur invidia qua quis singulariter bona invidet quod est tanta malicia in eo quod sibi displicet de gratia dei conferre in medio et letatur de quam bono et letatur de gravitate malo Ex parte vero peccati remittendi similiter duo sunt que retrahunt hominem a peccato Unum est turpitudo actus commissi Secundum est consideratio ratione scilicet hoc penitere et hec tollitur per finalem penitentiam Et non accipitur hic finalis impenitentia prout est peccati circumstantia scilicet quo aliquis in peccato moritur vel moritur sed quod aliquis tantum malicie est quod eligit de peccato suo nunquam penitere ita quod de velle quod daret deus sibi gratiam penitendi Aliud est brevitas delectationis ex cuius consideratione ratione scilicet huius parvum delectationem peccatum fugit et hec tollitur per obstinationem quia scilicet homo hic firmum propositum habet inherendi peccato Ex predictis patet quod peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile Sic dicit Augustinus xvi Nulla potest obviat principio per quod fit de peccato remissio et ideo quia vocat ipsa blasphemias spiritus sancti dicens Spiritus autem blasphemie non remittetur neque in hoc seculo neque in futuro et hic spiritus ponit in textu in hoc loco blasphemie spiritus sancti sit qui aliquis ex certa malicia blasphemat quod deum vel ea que dei sunt sic faciebant iudei quia miracula christi facta virtute dei attribuebant diabolo Et impugnabant veritatem agnitam ex lege et prophetis quia multi ex phariseis scribis et legis doctoribus sciebant ipsum esse christum ex prophetis et lege sed malicia et rancor eorum excecavit eos ut dicit hic magister nicolaus de lyra super Mattheum capitulo xii

Sex peccata circa male
circa ydolatriam circa ypocritam circa sortilegiorum circa caracteribus presagia circa divinatores circa auguria per gibitatem in ... peccatum commissum

ut in primo precepto decalogi
superius expositum

Item quatuor peccata clamancia Que sunt homicidium peccatum contra naturam detencio mercedis suffocacio veritatis

Quatuor sunt peccata clamancia scilicet effusio sanguinis effusio mercedis detencio Et vicium contra naturam Oppressio capitur pro oppressione viduarum orphanorum et pauperum que iniusticiam inferunt et oppressione iusticie et veritatis ac fidei scilicet cum liberi persone et veritatis cius ac fame illius sentenciat que iniuriam Effusio sanguinis sicut dicitur de sanguine Abel Genesis iiii vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra ut in homicidiis et violentis sanguinis effusionibus Detencio mercedis iuste et merite sine voluntate mercenarii et quod iniusticiam violentam etiam cum effusione sanguinis et sudoris Peccatum contra naturam et lesio corporis sui peccatum quod contra naturam committitur de hoc dictum est supra sub precepto non mechaberis Et dicuntur clamancia quia sua enormitate deum ad vindictam provocant et divinam ulcionem expostulant et sic tantum ista que lege clamant Et in talibus peccantes a deo repellantur et obstaculis fiat Et in hiis peccatur commissione

Quinque sensus corporis scilicet visus odoratus Tactus Quinque sensus anime memoria cogitacio Racio intellectus voluntas Et organis sensuum

Quinque sunt sensus corporis quorum quatuor certe habent organa ut visus oculos duos auditus aures gustus linguam et palatum olfactus nares Tactus autem diffusus est per omnia organa magna et parva per inferiora et interiora et exteriora quamvis autem predicti quatuor sensus singuli habeant duo organa tamen unus est actus in corpore quoniam duo videntur singulorum organorum generant unicum visum sed tamen unicus fit intencio cuilibet sensus Exemplum quamvis habeas duos oculos tamen non apparent tibi una res visa duplex Racio est quia quamvis visus sit in oculo unicus visus quoniam duo visum duorum oculorum generant sic et est in aliis organis Isti sensus corporis sunt nobis dati ad duplicem usum primo ad necessitatem corporis ut per illos divina dicerent quod sunt nobis commoda ut vitemus contraria ad utilitatem anime ut per eos etiam corporaliter mereamur Et ergo et ipso corpore utimur illis sine merito et ad usum dei communiter Ex hiis patet quod in hiis peccatur dupliciter scilicet commissione et omissione ut quando delectatur videre turpia prohibita audire inhonesta et alia turpia Omissione ut quando facere bona aut tales ne videas bona aliorum aut ne audias correctiones predicatorum Et dupliciter in illis offendo est scilicet utrum bene usus sensibus tuis et ad bonum ut etiam per illos intimissti mala et quo in omnibus quinque sensibus corporis sit indignus in sensu quinque interiori ...

interiori / ideo in genere sensus
operantur imaginationes rerum in ymagi-
natione et ab ymaginatione perveniunt
ad cogitationem et a cogitatione in ra-
tionem et a ratione in voluntatem cum
consentiendo vel dissentiendo hinc est quod
peccatum incipit in exterioribus sen-
sibus apprehensione et perficitur in volun-
tate consensu vel dissensu. Ideo dicitur
Jeremie ix quod mors intrat per fene-
stras nostras. Psalmista dicit / Averte oculos
meos ne videant vanitatem. Repete oculis
commissionem et in alio loco dicit Job Pepigi
oculis meis ne unquam deberem
vel me ad illius peccati commissionem.
Item quinque sunt / Agnovi ea per quod
concupiscit / cogitatio per quam adorat
deos per quem videt et iudicat sen-
tencias per quod audit voluntas per
quod tangit // Sex opera misericordie
Corporalia / vestire nudos
Cibare famelicos potare
sitibundos visitare egros
liberare captivos hospi-
tare peregrinos et mortuos
sepelire // Sex opera misericordie
spiritualia Dare bonum consilium
Consolare tribulatos do-
cere indoctos orare pro
aliis congaudere bonis
aliorum dolere de malis
malis seu peccatis [illegible]
pro illis

Sex sunt opera misericordie corpora-
lia et sex spiritualia per
alterum sunt nota et hec
omnia tempore utriusque cadunt sub
precepto ut dictum est in precepto
isto non facies furtum et non oc-
cides. Et alia sex cadunt sub
consilio ea quod pertinet ad dileccio-
nem proximi iam per Item videtur
fratrem suum necessitatem patientem et

claudit viscera sua ab eo quomodo
caritas dei in illo manet. Non
sufficit miseris compati per affectum
sed subveniendum illis in effectu
Johannis Filioli non diligamus verbo
sed opere et veritate. Sepelire
mortuos est septimum opus misericordie
sed comprehenditur sub hospitando quia
sepulchrum est mortui hospitium
sicut quando anima est in proprio corpo-
re. Tamen opera misericordie spiritualia sunt
magis meritoria quam misericordie
opera corporalia. In hiis peccatur
omissione sicut in aliis sequen-
tibus in superioribus peccatur. Et in
superioribus articulis peccatur
peccatur commissione et in hoc or-
dine procedendo terminum

Septem dona spiritus sancti
Spiritus sapientie Spiritus scientie
Spiritus intellectus Spiritus
pietatis Spiritus consilii
Spiritus timoris Spiritus
fortitudinis

Septem sunt dona spiritus sancti
que non sunt nisi habitus
dati divinitus sicut dona dei pre-
dicta septem quia dicuntur di-
cuntur spiritus sancti. Ideo quia ex-
pellunt septem peccata mortalia.
Timor expellit superbiam pie-
tas invidiam scientia iram quia est
insania quedam. Fortitudo accidiam
Consilium avariciam intellectus
gulam sapientia luxuriam. Item
septem dona expediunt homines
potentias animae rationales. Timor
expedit potentiam irascibilem
in prosperis et fortitudo in ad-
versis pietas expedit con-

possessionum corporalium quantum ad effectum
vitiorum [illegible] et sapientia quantum ad
effectum virtutum dei eius dulcedinem
sapientia dat gustare intellectus
expedit potentiam rationalem
in veritatis speculatione
consilium in veritatis electione
Scientia in eius operatione
Et hec septem dona ita se habent
quod faciunt hominem expeditum in
vita activa et contemplativa Nam
timorem ad reverentiam maie
statis intellectum ad intelli
gentiam veritatis et sapientiam
ad gustum bonitatis Vita activa
autem habet pietatem ad agendum for
titudinem ad sustinendum scientiam
ad dirigendum pietatem consilium
ad dirigendum fortitudinem Item
semper excellit per sapientiam summa
maiestas per intellectum providentia
per consilium cautela per fortitudinem
misericordia per scientiam discretio per pie
tatem misericordia dei et per timorem
humilitas Scientia hec de singula singu
laris vel conquisiverit vide in
consideratione sexto pagina In his
petat quod hoc si spiritus non ap
tat et parat cum conatu ad
alia dona percipienda vel retinenda
et hoc est peccatum omissionis

Duodecim consilia evangelica
Contemptus sui ipsius obe
dientia paupertas castitas
dilectio inimicorum largi
tas elemosinarum simplici
tas verborum vitatio occasio
nis peccati rectitudo inten
tionis conformitas operis
et doctrine vitatio sollici
tudinis de victu scandalorum
Consilium prout hic distinguitur

quod preceptum est persuasio boni me
lioris et ad quod non tenemur nisi
per votum Precepta pertinent ad om
Consilia ad perfectiores Precep
ta necessaria penam effugimus
per consilia meritum acquirimus
per consilia victoriam cumulamus
1 Paupertas proprie est affectus ab
dicandi hec terrena vel renuncian
di sibi et quod possidet etc.
2 Obedientia est sui ipsius abdicatio Augustinus
Si quis vult venire post me
abneget semetipsum et hoc
intelligitur de obedientia re
3 ligionis Castitas est continentia
corporis et anime propter regnum
dei Augustinus Sunt eunuchi qui se
ipsos castraverunt propter regnum
celorum Dilectio inimicorum
4 quantum ad affectum cadit sub
precepto Sed quantum ad effectum
cadit sub consilio Contemptus
5 sui ipsius hoc loco dicat mansue
tudinem que non est appetitiva
vindicte Augustinus Si quis te per
cusserit ad unam maxillam
etc. Hoc est consilium perfecte
lesionis corporis contra tamen tenda
vel gravis in iudicio etc. Hoc
6 dicitur Vita largitas elemo
sinarum est vive et [illegible]
Augustinus et hic cum pertinet te
7 terbum Simplicitas verborum
tollit non solum duplicitatem
sed etiam simplicitatem verbo
rum Sit autem sermo vester est est
8 Vitatio occasionis peccati consilium
dicitur Si oculus tuus
scandalizaverit etc. Rec
9 titudo intentionis consilium
dicitur Alligant onera
et deprimunt [illegible] volunt eam mo
11 vere Vitatio sollicitudinis consi

11

litur cum dicitur Noli te solliciti esse
12 C deuitaco scandalorum quia est no
sedum in se propter tauconie sed et i pro
per corrupcionem qui errantem corri
pere est opus vite Et pestante
corripere est opus iusticie proxime
eorum qui hoc tenetur facere in hiis
peccatum falsa religione et simulata
iusticia etc

Octo beatitudines Beati pau
peres Beati misericordes
Beati mites Beati lugentes
Beati iusticiam esurientes Beati
pacifici Beati mundo corde
Beati qui persecucionem paciuntur
propter me

Octo sunt beatitudines
i. excellentissime vir
tutes ad beatitudinem
de proximo disponentes que sic di
stinguuntur Tria sunt que per
fectum faciunt recessus a malo
processus in bono et perfectus
status in eo Recessus autem a
malo aut procedit ex superbia
quam tollit paupertas spiritus aut
ex concupiscencia car
nis quam tollit luctus aut ex
malicia mentis quam tollit
mititas Processus in bono atten
ditur dupliciter secundum duas vias
domini scilicet misericordiam et veritatem Psalmus
Universe vie domini misericordia et veritas
Secundum has sunt due beatitudines
scilicet esuries iusticie et affectus mise
ricordie Perfectus status in eo consistit in
limpida cognicione et tranquilla
affectione Secundum hoc sunt due beati
tudines scilicet mundicia cordis
ad deum cognoscendum et pax
mentis ad fruendum Paupertas spiritus
facit hominem odia huius mundi concupiscere

celestia ymmo se ipsum tollit quicquid
quidem possidet et propter deum agit
illis omnibus habundat apertus
est qui reddit hominem totaliter vaca
cionem a motibus irascibilibus
propter eandem subieccionem ad regnum
celorum a domino locum cuius premium
est possessio terre secundum promissionem
psalmi qui relicto propter aliquid penitencialiter plangendo
mortes mentis luctum est qui assumunt
voluntarie per promissionem due que
vel alterius seu penalis presentis
dilacione hic luctum plangit mortem
corporis cuius premium est consolacio
in alio seculo celestibus quia luge
bat in oculis mundi gaudebit eternum
Esuries iusticie est zelus et fervens
affectus iusticie consummandum ad
proximos cuius premium est saturitas
summe iusticie quia est in oculis beatos
Misericordia est que defectum alterius
totaliter reputat suum Et compa
ciens iniquorum compaciendo in
ministrando et indulgendo corporalia
et spiritualia cuius premium est mi
sericordia dei qui inspicitur ultra
quam quicquid cumulat Mundicia
cordis est munus humana deo
eligitur et de occultis dei illu
minatur sic factum est in apostolis
Et hoc premium cognicio dei
maior per fidem in presenti cuius
premium est clara visio patris sa
tis ad facie pax cordis est que
totaliter per affectum mentis cupit
deo tanquam summo bono in quo
solo quiescit cuius premium est filiacio
dei i. assimilacio dei sic filii assi
milatur patri et dicte alie
beatitudines perficiunt hominem in
opere agendo sed sequendo i
maxime pacem deo // Passio
pro iusticia est fortitudo divinitus
collata per quam homo patitur adversa
cum solo paciencia sed et letatur

et desiderant vitam in martiribus
cum primum est regnum celorum
ut dominetur suis contrariis
Quintum donat pena criminis
In hijs peccatur qui cito a malo
non recedit vel in bono non
perseverat vel in peccato subsistit
quamvis ubi prosperare cessat vel
magis deficere vel qui magistro
tam cito peccato non perseverat
licet magistri religiosi quamvis
hec baculum meus cadunt pro
completo

De septem sacramentis

Baptismus Confirmacio
Eukaristia penitencia ordo
extrema unccio Matrimonium uxoris

Septem sunt sacramenta
quorum septemplicem demonstrat
gratiam in ecclesia Baptismus
intrantes Confirmacio pugnantes
Eukaristia reparatores robustius
Ordo penitencia peccatores consurgentes
omnes ordo ministros ministrantes
Extrema unccio exeuntes agri
monium novos milites introducit
eadem materia de sacramentis
plene habes in libro summe et
compendijs theologie Peccat hec
circa omnia in illa sacramenta
peccatur a laicis primum in baptismo
peccatur in originalia peccata et
peccata actualia faciendo In con
firmacione peccatur qui quibus de bo
no opere exhibiter vel aliud
de rebus vel confirmari timet
non expugnant fortes in bello
quam vicia vel fidem confitendo
vel opere vel verbis tantum
vel cetera In eukaristia peccatur
in digne sumendo sine penitencia
contricione prius et sine devotione

et reverencia pollucionem faciendo vel pe
nitencia vel non et destruendo sicut aliud
accidens Ipse In penitencia peccatur non
nisi de peccatis dolendo non plene et
integre confitendo satisfactionem
non implendo et recidivando In
ordine peccatur indigne illud acci
piendo in illo ministrando vel ordi
natos ledendo In extrema unc
cione peccatur accipiendo illa sine
devocione sine mortali vel morte
et sine spiritu dimittendo stant
sed in firmitate quam qualis est
In matrimonio peccatur non solum
adulterando ut dicitur est sub
pena non matrimonialis sed etiam
qui proprios filios non educant
dei laude qui sunt principaliter
non diligentes vel zelotipie vicio
laborant Sic vel quando
elemosinas non prestant ecclesiis et
pauperibus ymmo suum posse quia
karitatem quamquam dicunt esse superabundan
ciam laudabilem In omnia sacramenta
qui ea non venerantur aut contempnunt
ut infidelibus sub sacramentis inval
lescit omnia reverendissima
ad sacramenta pertinet Et ita ad
laicos sed ad ecclesiasticos Criminaliter
Et Clerici ad tempus ut dicunt
statas horas missarum horarum ca
nonicarum ad vasa calicis patenas

Hec sunt observanda post confes
sionem dolere de peccato propter honorem
et amore dei iusticiam operari dei
misericordiam semper corde gerere de peccato
preterito quociens venit in memoria
fugere occasionem peccati in qua quis
labitur confirmare satisfactionem in iuncta
devote supplere Et confidenciam boni
operis non recedere ocia si vero
labatur statim resurgere et cavere

Fructus et flores vere penitencie
Caritas dei et proximi Gaudium
confessionis Elemosina paciencia lau

[struck out] longanimitas Bonitas Benignitas mansuetudo modestia discretio continentia castitas corporis mundicia cogitacionis fervor ad bonum [illegible] mali bonum testimonium dilectio pena peccatorum //

Conclusio primi tractatus

Explicit prima pars compilacionis de materia confitendi peccata quamvis non omnia sint dicta quantum ad copiam tamen sufficiunt ad formam ad dicendum eliciendam ingenio cuiuslibet [illegible] distinctionum et confessionem

Sequitur 2a pars huius tractatus

Circa secundam partem huius tractatus que erit de confessione et de modo audiendi confessionem et de penitentiis iniungendis primo notandum erit qualiter confitentes a sacerdote sint suscipiendi et interrogandi et demum ad confessionem admittendi. Cum igitur aliquis petat suam confessionem audiri quam antea nunquam audivisti seu statum eius non nosti quere ab eo [illegible] notata primo quando confessus fuit in parochia sua [illegible] sit distinguere peccata que postea fecit illa referat quia non est necesse sepe confessa reiterare nisi in casibus dictis in principio huius tractatus Item quere si oblivione aliquid non sit confessus id suppleat Item si sit ut fuit longum tempus et si sit absolutus si non tunc permittat ubi poterit [illegible] absolucionem post confessionem Et hoc est verum si [illegible] sibi incumbat / alias ego [illegible] possum absolvere et peccata audire [illegible] sacerdos sive sit superior habeat [illegible] non audias [illegible] nisi forte privilegiatus sis ad huiusmodi audiendum Et si obstaculum non habet admitte eum dicens [illegible] dic peccata tua quanto [illegible] et expressius poteris [illegible] ordine quo melius poteris [illegible] verecundiam habeas [illegible] nichil abscondere [illegible] poteris [illegible] ambiguitas de peccatorum [illegible] magis [illegible] ut veritatem [illegible] et [illegible] magis quam [illegible] confitearis coram deo angelis et sanctis [illegible] quos nulla peccata [illegible] latent coram quibus accusa te ipsum et narra si quid habes ut iustificeris et deleantur coram [illegible] et reliquis peccatorum et confundas dyabolum letificabis angelos et reconciliabis deo et [illegible] in gloria [illegible] et [illegible] et meritorum [illegible] Item [illegible] de [illegible] et tibi [illegible] non [illegible] nisi forte [illegible] confessionem [illegible] peccata audiens [illegible] vere confiteri Augustinus Item ad confessionem [illegible] diligenter audire [illegible] ad [illegible] spectat prudenter inquirere et penitencias caute iniungere de questionibus igitur [illegible] in [illegible] confessorum [illegible] non [illegible] quia [illegible] secundum [illegible] viciorum [illegible] Item quia [illegible] faciliter [illegible] alias [illegible] ordine [illegible] registrare [illegible]

De episcopis et prelatis [illegible]

Ab episcopo vel alio prelato [illegible]

Ipsi ab hijs quos nosse ydeotas
vel nobiles et ex sola dedecus
grecas. Primo si dignitatem sua
pro legitima vel statutis sibi impe
dimento iuris. Item acceptatum
in eis sanguinis si in excommuni
catione vel suspensione divina
celebraverit / si absque symo
nia per electus aut confirmatus
si symoniace in ordinem sic
recepto vel dato seu in benefi
cio recepto vel collato si ali
qua irregularitate sit
perplexus aut sibi ipsi suppetit
si per laycam potestatem sit vio
lenter intrusus. Item aut sua
confirmationem sibi administracionem
intromisit / Item via vel cadit
a iure per capitulum de electione de
ca. Mandatum. Item si regulares
sic habuit ... in capitulum
vel placuit si dicit ... in victu
vel vestitu si hospitalibus vel
largius in pauperes. Item bona eccle
sie vel bursola confudit congregaciones
in dignius si in venacionibus
et vasis ... et histrionibus
... superflue expendit. Item
personaliter in armis pugna
vit / tenuit vel causam
sanguinis tractavit / Item de
reatitus aut suspensio
nes non prohibuit vel tenuit
Item circa curam ecclesie sue
si ex bene rexit si ordines
bene celebravit si indig
nos ~~...~~ ordinavit si
extraneos sine dimissorijs
et cetera. Item si in peccato mortali
missas vel ordines celebrant /
Item in beneficijs conferendis for
mam iuris et ... consuetam
... tenuerit si presentatos
indignos ab alijs admisit

si beneficia avaricia contulit parvos
vel pravos. Item non constituit ut
debuit. Item malos non correxit
Item in visitandis ... superfluus
fuit. Item quod concedenda conferre
neglexerit / symoniacum ... sua
vel maiorem commisit / in collacio
ordinum beneficiorum seu confirma
cionibus abbatum. Item subditos in
iuste offendit aut penas extra
... in iuste tulit. Item debita eccle
sie et predecessoris sui non sol
vit. Item officiales ... iudicia
decem non ... habuit. Item plus
de indulgencijs dedit quam de
buit. Item hereticos non inquisivit
vel exterminavit / Item in tabula
cione ecclesie sue seu subditorum
se absentavit. Item questores
mendaces admisit / vel a bonis
aliquid accepit. Item malas con
suetudines non abolevit. Item con
cubinarios et clericos scanda
losos non correxit ut prius
debuit. Item testamenta decedenci
um adimplere non curavit.
Item de casibus papalibus se intro
misit. Item excommunicatos a suis
superioribus absolvit absque man
dato iuris. Item auctoritatem
absolvendi ab excommunicatione vel
penas a iniungendi commisit
... Item sui superiori
... vel ipsi ... non obe
divit / Item mala exemplo sub
ditos scandalizavit / Item proprio
suo ... non oravit ut
debuit / Item ...
ab episcopo et prelatis alijs sunt
sunt ... vel ... in
symoniaco ut multis sunt ex
cellenti ... ipsi episcopi et
prelati exempli debent ele
gere confessores discretos ut
...

q[uod] propri[u]m et tibi s[upra] d[ict]is. Ad

Ad clericos et canonicos

Ad alios clericos et canonicos
seu beneficiatos quere si
aliquam symoniam commisit in
ordine seu beneficio seu collatione
et de aliis irregularitatibus ut supra
de prelatis. Si tonsuram debitam
non portavit. Si honestatem cleri-
calem moribus in vita victu et
vestitu non servavit. Si familiam
non suspectam non habebat. Si
sit notorius fornicator suspensus
est ipso iure. Si sit vel fuit
negociator tabernarius lusor
vel alee taxillorum. Si in peccato
mortali ordines recepit
vel in illis ministravit. Si ex-
communicatus suspensus vel interdictus
in divinis officiavit. Si ho-
ras canonicas neglexit
vel numquam dicere curavit. Si
superioribus obedivit. Si apos-
tasiam vel ypocrisim commisit
beneficium. Si ordines quos debuit
recipere distulit. Si residentiam
debitam fecit. Si bona ecclesie
male expendit et dimisit
pauperibus quia tenetur expensa
sibi residua pauperibus vel
ecclesie ut in summa li. 2° c.
q° de raptoribus. Si pluralitatem per
mutationem fecerit. Si vendidit
vel beneficium ea condicione ut
conferatur suo amico symonia
est. Si confratres indignos
procurant promoveri ad bene-
ficia. Si libros in capitulo subtrahunt.
Si prelatos [illegible]
quos putant indiscretos.
Si impedivit [illegible] in sua
provisione vel ut [illegible]
Si canonici inter se fecerunt pro

ministrationis symoniacas de acquisi-
tis prebendis vel aliis beneficiis
vel hiis sequuntur in rubrica
sequenti.

Ad sacerdotes et curatos

Ad sacerdotes parrochiales
qui sunt curati quere si
et ad supra dictas de minis-
tris ad ordines vel ad beneficia de
irregularitatibus de gubernatione
ecclesie. Si propter annos ...
... non habuit ... anno recepit. Si infra annum ad sacer-
dotium promotus non fuit. Si
personaliter non residet. Si
altaris ecclesie vestes et vasa
ministerii munda non servavit.
Si negligentias in missa commi-
sit. Si cum hostia corrupta vel
vino mixto celebravit.
Si simulavit se consecrare et
non consecravit. Si hostiam con-
secratam non sumpsit. Si prelatorum
suorum mandata contempsit.
Si excommunicatus suspensus vel inter-
dictus celebravit aut sacramen-
ta ministravit ad unum sine
[illegible]
si mulieres permisit sibi ministrare
ad altare. Si corpus domini debi-
to modo observavit et [illegible]
fecit. Si illud sine lumine por-
tavit. Si corpus domini perdidit
vel a muribus non custodivit.
Si stellam sanguinis effudit.
Si [illegible] commiserit.
Si hostiam putrescere dimisit.
Si suffragia debita defunctis
non solvit. Si fornicatus
sit cum illa quam baptisavit vel ...

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

excommunicatos tenent eis confessiones
audiunt vel eis sacramenta ecclesiastica
ministrant. Item si gravia peccata sponsorum
expectatorum [illegible] cognoverint quia
tunc [illegible] sua ligant et si se
ligatos celebrant et dicunt pro regula
[illegible] propter de confessione. [illegible] Item si se
gerunt. Item si sollempnia ecclesie non
servant vel festa que aliis
indixerunt. Item si [illegible] celebrare
[illegible] et sine [illegible] subditis
[illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible]
[illegible] qualiter se habeat in re-
gimine subditorum si illos per [illegible]
monendo corrigendo. Item si confessio-
nes sollicite audiat. Item si penitenti-
a debite iniungat. Item si infirmos
visitent. Item si confessiones audiendo
nimis [illegible] si [illegible] non
[illegible] et indigne in officio
suo si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible]. Item alienos
parrochianos audiunt vel [illegible]
[illegible] talibus a quibus [illegible]. Item
absolvant sibi [illegible] si [illegible]
[illegible] de talibus [illegible] vel
[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] dispensant. Item si confes-
sionis secretum in [illegible] [illegible]
Item si corpus domini dent publicis usura-
riis et aliis publicis pecca-
toribus vel si negaverint aliquibus
publice quorum peccata sibi sunt
Item si penas in [illegible] in [illegible]
Item si penas ab episcopo in [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
debent remitti ad episcopum. Item si
in extremis laborantibus non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] facere debent quia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
plenam [illegible] [illegible] [illegible]
re specialiter si [illegible] [illegible]
[illegible] in ministrando sacramen-
ta. Item aliquid symoniace commiserunt
exigendo [illegible] pro sacramentis

ministrarent. [illegible] pro sepulturis [illegible]
[illegible]. Item quos [illegible] sepeli-
unt qui iura ecclesiastica sepul-
tura negant ut sunt publice
[illegible] [illegible] in [illegible]
mortui [illegible]. Item si [illegible]
[illegible]. Item malas consuetudines
in parrochia sua non prohibent
quantum possunt vel ad superiorem
non deferunt. Item permiserunt [illegible]
[illegible] fieri [illegible]. Item [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Item aliqua [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel si [illegible] [illegible]
permiserunt in ecclesia sua vel [illegible]
[illegible]. Item permiserunt ludos
vel [illegible] aut placita in ecclesia
vel in cimiterio fieri. Item indulgen-
tias [illegible] vel [illegible] quas
sua ecclesia habeat [illegible]
Item [illegible] novas [illegible]
ecclesie [illegible] [illegible] [illegible]
Item [illegible] [illegible] a subditis
ad quas non tenebantur vel aliqua
in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Item [illegible] [illegible]
celebrandis [illegible] subditis [illegible]
[illegible] dispensant. Item [illegible] ma-
le expendunt et pauperibus non di-
miserunt [illegible]. Item res aliorum [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] apud [illegible]
[illegible] permiserunt. [illegible]
sacerdotes [illegible] facere officium
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
illa [illegible]

Ad religiosos et claustrales

Ad religiosos prelatos quere in principio
qualiter prelaturam habuit
si symoniace [illegible] et de aliis de-
fectibus vel [illegible]. Item [illegible] prelatura [illegible]
[illegible]. Item magis [illegible] quam [illegible]
Item subditos bene gubernat. Item [illegible]
[illegible]. Item verbo et exemplo
[illegible] vel corrigat. Item
[illegible] peccata in subditis dis-
simulat. Item corrigenda corrigit.
Item in capitulo [illegible] [illegible]
Item [illegible] religiosis [illegible] [illegible]

promisit / Si rex monasterii di-
lapidator sunt Si superioribus
obedit Si causis a curia Romana
vel a suis superioribus sibi commissis
in consilia piorum tenuerunt vel
mansuetudine commisit / Si superatum
in alia officia sibi subiecta
liberati erraverunt Si claustra mo-
nastica sibi et similiter in [illegible]
recipit / vel eas Si nimis pro re [illegible]
in officiis posuerunt personam incura-
darum Si ira et similiter gratia sive
contra fideliter tenerat Si infirmis
compatiuntur Si eandem discipli-
nam imposuit Si irrationa-
biliter vel nimis faciliter cum
subditis dispensaverunt / an in hoc
nimis duri sunt / Ab abba-
tissa que ipsam gardianam sibi
sibi non misit / de predicatione vel
lectione vel absolutione aut officio
aliquorum ordinum a subditis re-
ligiosis que aliter ad religiosos
se susceperunt communia non di-
miserit / Si sit sola in talibus
sola prima tollitur si sit talibus
recipiens et recepti sunt a
monasterio expellendi nisi
dispensatur Si aliqua contra sibi re-
tinuerint / sine consensu prelati Si
traverunt vel processerunt contra vicem
Si monasterium quoddam non cura-
verunt vel [illegible] / Si nuncii suis
sine licentia domini sui Si apos-
tatis sine consensu [illegible] pro mo-
nasterio confirmatum Si [illegible]
verunt / intrare religionem sancta-
rum et intrare castrum sine dis-
pensatione Si fecerunt statuta
sive ordinis et vita perpetua
[illegible] vel [illegible] in hoc vel
confessione peccatum in mortali
aliquis non nisi per exemplum dei
[illegible] vel prelati Si sibi commissa
pertinentia promisit Si in pudicis

verbis vel actibus vel gestibus nisi
lenis sunt maiores vel miteribus
Si plurimum aliquis dedit vel acce-
pit Si appositum aliquem Si
in appositum ordinis recepit
irregulares et sibi ipso dispen-
sat Si scientes suscepissent ab
alia officii mitti vel nunquam
Si de canonicis dei dixit
Si prelatis vel fratribus infama-
verunt / vel false accusant ex
sola suspicione vel fama tamen
restituere quia non est possibile
ut lo. 2e r v q hoc. ¶ de falso
debitum capitulo nimis vel ac-
cusando sola suspicione nulla
libera prelati ut lo. 1 c x q 2a
Si nimis delicati sunt a
vestibus et amictu Si pluribus
indumentis / Si nimis super
hiis dispensaverunt / Si habitum
aliquem mutaverunt Si in capitulo se
fecerit in consilio et in electionibus
nulla corrupta intentione quam
Si ypocrita sunt / Si fratribus scan-
dalizaverunt Si reverentiam pla-
ta et amore fratribus debitum
Si plus fecerunt vinis et deli-
ciis et plus gulosis contra fideliter
erraverunt / Si vana opera fecerunt
vel picturas sive laicis vel la-
pides pretiosos et alia curiosa
faciendo paupertate Si corrupta
...ita non virginis [illegible]
fuerunt Si non in negocio nimis
supervacuis sunt Si predicaverunt fabu-
las vel vana [illegible]

Ad iudices

Audiat seu ab aliis audivit
ab ordinaria habent [illegible]
que aliter iuris dictione
accipit / Si sententiam ante tem-
pus Si tales [illegible] falsificaverunt /
[illegible] in [illegible] Si si

fructus siue mandata commisit Si
fauore odio uel timore ad unam
partem declinauit Si dilaciones
in suis fecit Si ordinem iudicia-
rium seruauit Si alteram partem
grauauit / Si contra consciencias fecit
Si appellaciones frivolas non ad-
misit / uel dolose commisit Si post
appellacionem in causa processit Si
aliquas sentencias iniquas et fabule an-
te sine monicione premissa fulminauit
Si unam partem magis partes non
consulunt Si cognoscens viduas et
orphanos non subuenit et in
advocatis non prouidit Si alle-
gaciones frivolas admisit
et fraudes super hiis velit Si penas
sine causa imposuit aut dimi-
nuit vel mutauit Si aliquid
pro uel ambas partes recepit
non solum peccat mortaliter sed tene-
tur ad restitucionem eorum que
pro ipsius dolo aut consilio igno-
rancia perdiderunt

Ad advocatos et procuratores

Advocatus et procuratores
Qui scienter assumpsit causam
iniquam uel postquam sciuit iniquam
se non dimisit / Si assumpsit
causam cum non sufficeret /
Si salarium ultra debitum et
sufficiens recepit / Si ex pacta cau-
sa ad dampnum produxit directe
uel indirecte Si causas paupe-
rum fideliter assumere qui poterat
Si quemcumque non pro parte uel partes
grauauit uel lesit uel ad resti-
tucionem

Ad medicos

A medicus qui se pro [illegible] consti-
tucionem statuto apostolico monuerat
ut primo advocarent medicum animarum
quia sepius infirmitas corporis acci-
dit ex peccato Si longo doctrinam me-
dicorum semper operatus sit / qua tamen
non potest periculum se infirmum ledat
uel occidat alias si propriis medicinis
dimittere potuerit Si que ledere sit
contra salutem animarum alicui consuluit
in periculum anime tradit Si preter
constitucionem phisice sub anathemate
studendo leges phisice clericis in sacris
constitutis et professis vel beneficiatis
ac religiosis non sit intromittant
de medicina nisi in casibus premissis
racionabilibus personis uel suis consan-
guineis nisi in hiis tamen vendi-
cionis quod sunt sine precio

Ad doctores et magistros

Ad doctores seu magistros qui
se insufficientes assumpsit sibi
officium docendi Si recepit certe
uel tamen cum ea gloriam uel sta-
tus veniat Si aliquem compegit
uel promisit plurima docendi
Si negauit alicui ydoneo licen-
ciam docendi uel negligenter
compunxit uel negligencia Si
minores eos audiunt uel di-
dicerunt Si minus de salario
accepit uel sibi tamen non debetur
Si exegit collectam uel salarium
a pauperibus scolaribus

Ad principes et nobiles

Ad principes et ad aliam secu-
larem dignitatem constitutos Si opera
predecessorum eius expandit Si pro
aliqua iniquitate aut dolum aut
vicium malum aut [illegible]
iniuste pro dignitate
sua obtinuerit / Si superbie et
hominibus ad suam dignitatem
apparebat si minus principem
suis et amicis suis in amicicia

victu et apparatu in familia et
in eis cultibus Si venacionibus superius ex
cellant ut aliquos legit Si hy
strionibus donant Si ad alleas
et taxillas ludit lucrum dei
pauperibus Si concubinas et
lenas querant omnium malorum
illud commissum venit e Si sub
iectas suas in vicias ad matrimo
nium compellit et quemque arbitrio
libero spoliant Si religiosos
clericos ut non nacionem in
manum misit Si prelatis ecclesie
obedivit et correctiones eorum
paciencius tulit Si sinodos eccle
siasticos ut iure dicto vo ca
vant et alios non curare co
egit Si iudices actores iniustos
contra sinodum eligant ut ex eis
in ipso facto sunt ipso iure misit
de facto personas ecclesiasticas
vel alios clericos maledicit impe
divit pro iusticia alias misit
clausuras ut allegatum legit et ca
pitulum ut eligerent aliquem qui eos re
gebat Si bona ecclesiastica sibi
usurpavit Si opera sua
currum et equorum hospitalia
ut incarceria legit Si ultra
ius sui advocacie aliquid ex
torsit aut novas advocacias
usurpavit Si immunitates
ecclesiarum violavit Si decimas
eorum occupavit Si ecclesias aut
personas eius spoliavit Si
publicos usurarios in terra
sua sustinuit Si iudeos et pa
ganos per suam terram servire fe
cit Si pupillos et viduas
defendit Si iniusta vendit
ut munera accipiat Si si
dem promissum violavit Si latro
nes in vestibus permisit ut alios
insolentes non compescuit Si
fautor hereticorum aut predoni
fuit Si malas mensuras et
pondera aut iniusta precia cum
venalium sustinuit Si in
stituit quas non debet ut non
sit ut in equas Si malas consue
tudines induxit ut sustinuit
Si nimis parcus ut prodigus fuit
Si penas et emendas delinquencium
accipit magis propter cupiditatem
ut odium quam propter correctionem
et communem bonum sustinuit ut in
palo pugnare Si pugnam habuit
et scutum non computavit in parte
Si tutela aut sibi commissam non
fideliter egit ut bona illius consump
sit Si vasallis suis aliquam
iusticiam denegavit ut iniuria
in debita ab eis exegit Si dominis
suis fidelis fuit consiliando et ob
sequia prestando si muneria fecit
domino vestro alienando ut non re
cipiendo ut diminuendo vel ma
in tenencia eorum iura fuit iniusta
ut pro iudicata fecit aut procura
verit si bellum in quo steterit
habuit aut guerras aut pugna
ta suscitavit sicut in sibi subiectos
non sedavit Si bellum movit
diebus festivis sine necessitate Si
in iusta causa habita steterit in
bello admisit si in causa dubia
admisit nisi teneatur iuvare
ut miles dominum suum Si perfectus
tyrannus posuit pauperes oppres
sus Si in officio publico iudicem
posuit Si in iustas exacciones
fecit Si res communitatis sibi appropria
vit quas theutonica dicimus
almeinde Si theolonia nova
instituit aut vetera auxit
auctoritate et necesse ut pro theolonis
acceptis publicam Si theolo
nium accipit a clericis et religio
sis Si ministeriales spoliavit
Si rapinas ut incendia fecit
ut ponavit in iuste Si aliquas
terras ut loca aut feuda iniuste
habeat de quibus probabiliter
dubitat quod pro suis antecessoribus
fuit male acquisita et omnino iniuste

ad tempus devoluta. Item ceteras sibi
deditas diligat et sibi subditis
tales ceteras devote promoveat
de suo modo quem secundum [illegible] nobi-
libus inferioribus communis cuilibet
statui

Ad coniugatos

Coniugatos quae sunt publice vel
clam de facto contraxerint si
habeat tempore de aliquo impedimento
dirimente matrimonium ut si et
quia si viri vel aut etate
legittima contraxerint vel pueros ante
debitam etatem matrimonio coniunxerint
quod prohibitum est quia multa
mala inde sequuntur. Item impe-
diendi celebraverint sollempnius
temporibus prohibitis. Item tempore
ieiuniorum et festivis diebus
debitum petierint quia in illis
sacris eciam continencia. Item de-
bitum negaverint petenti vel
forte adulteraverint vel si
non que voluptate sua que in
licita quam viri non habent potestatem sui
corporis sed mulier de actu qui
contra licitum vel in licito quae sunt
in preceptis non mechaberis
et decretis in archidiaconibus
quamquam quae vide infra quae sunt
vir viribus sicut feminis imperari
vel uxor in obediens viro.
Item mulier supposuerint partum
alienum quod fieri debetur
habes in libro 2° capitulo v de
raptoribus. Item si mulier de
uxor dicit de rebus viri
seu de communi plus quam de-
beret. Item uxor noluerit se-
qui virum. Item viri sunt alte-
rius actus peccandi. Item filios
nutrierint et non audiverit ad
clericum dei. Item mulier aliene
supposuerint conceptum vel pro-
curaverint abortum quorum utrumque

conservet commendandum

Ad mercatores et burgenses

Ad mercatores et burgenses quae
de peccatis eorum inquirenda
eorum solite communi contractibus ut
si fraude et dolo sive mensuras
vendidit vel minus precio emerit
vel de falsis mensuris vel si
vel cum ponderibus iniustis subtraxerit
ut debitoribus statuto tempore solvere
Item mercenariis mercede dispu-
lit. Item usuras in vel in prestito
commisit vel impignorationibus sive rerum
fructuum captus vel similiter
emerit vel vendiderit. Item cum
aliis mercatoribus statuto
fecerit ut uno precio venderent
vel ut unus solus eciam merces
vendat vel quae de merca-
turis de pecunia mutuo. Item pe-
cunias nimis cumulaverit
et super hoc superbiverit. Item mona-
steria vel collegia ecclesie cu-
rio venerit / emerit possessiones
vel preciosas vili precio vel eciam
debitoribus et debitoribus suis
nimis duri sunt / sive fructuosa
ea in communitate subtraxerunt.
Item suos cognatos vel familiares
quam iniustam asserit. Item contractibus
et pactis fidem servaverint. Item
suo consilio quod proprie publice
vel occulte. Item falsos dena-
rios fecerit. Item quod blas-
phemus tenentur reddere bis
vel pauperibus. Item habet male
acquisita restituat quibus debet
aut pauperibus vel de [illegible]
cumulis

Ad artifices et mechanicos

Artifices et mechanicos

-primo considerat si artem suam sine peccato
exercere non potest quia tales artes
sive officia sunt nisi ad malum
[illegible] et talia operaret dimit-
tere aleas non agit penitentiam quia
tales sunt quod sine peccato vix
possunt exerceri ut milicia
mercatores procuratores administratores
advocati. Et hijs oportet te
docere considerare ut dirigat
suam intencionem semper in bonum
finem et ut sollicite caveat
ne quod habeat peccati labem. Similiter
sunt quorum usus est ad bonum
ut gladij sagitte baliste arma-
[illegible] clenodia et ar-
morum quorum artifices talia
non debent vendere illis quos
credunt talibus velle abuti alias
rei sunt omnium malorum. Unde
[illegible] Item lusores qui se immiscent
ludis [illegible] cum [illegible] las-
civis et [illegible]
[illegible] in
[illegible] Item [illegible] qui
se [illegible] vel valore [illegible]
debent. Si nummos falsos
fecit vel credit [illegible] Si qui
[illegible] separant [illegible]
Si [illegible] Item [illegible]
[illegible] Si [illegible]
vel [illegible] vendidit primo
alteri [illegible] vel [illegible]
falsificat quacumque arte vel
industria [illegible]
bonum vel melius. Item si in
domo sua permisit ludos
[illegible] plurima [illegible]
[illegible] Si [illegible]
vel [illegible] vel latronibus [illegible]
[illegible] Item [illegible]
[illegible] qui [illegible] aliquis [illegible]
[illegible] et [illegible]

aliquis liber [illegible] respon-
at libros quos novit [illegible]
non novit. Dicit Pamphilus
Item queritur si curiositate aliqua
vel vanitate aliquid didi-
cit quod ad vanitatem pocius
quam ad veritatem pertineat

Ad rusticum et quemlibet alium simplicem querenda

Rusticus et quilibet simplex
[illegible] queritur primo de fide.
Si credit articulos fidei
de trinitate et humanitate
Christi [illegible] in primo [illegible]
[illegible] si nescit symbolum
in forma dicere sufficit saltem
articulos credere. [illegible]
[illegible] festa colere [illegible]
aut. Si sciat pater noster et ave
maria quia necesse est ut
sciat orare pro sua salute.
Si confirmatus sit. Si omni anno
semel confessus et communicatus
sit. Si plebano suo obediat.
Si clero maledicat. Si de-
cimas subtraxerit vel [illegible]
[illegible] oblationes debitas
non solvit. Si jejunia vel
festa colere violavit [illegible]
[illegible]
de ludendo [illegible] Si [illegible]
[illegible]
[illegible] Si
[illegible] Si vici-
nis [illegible] Si aliquid apud
[illegible]
[illegible] Item Si de
[illegible]
[illegible]
[illegible] Si

mutavit agros vel agrorum
lapides terminales ex quo
multa mala surgunt rixe
odium etc. Si in arando aliquid
de agro alterius suo agro
addidit restituat. Si bona
ecclesie vel aliorum sibi locata bene
excoluit ut debuit. Si cen-
sum tributum et huiusmodi dominis suis
solvit. Si timore humano vel
mundano aliquid malum fe-
cit. Si votum adimplevit et fe-
cit. Si in flagellis dei tem-
poribus in paciencia fuit vel
contra deum murmuravit. Si
maledixit blasphemavit
vel iuravit etc. Si falsas
oppiniones habuerunt in su-
perstitiis aut divinacionibus
quas rustici et vetule mul-
tiplices solent habere. Item quere
de iactanciis taxillis rixis
potacionibus superfluis etc.

De laboratore

A laboratore mercena-
rio querendum si a laboratoribus
sibi conductis sive dolose quesivit
si precium non bene meruit vel
dampnum fecit unde precium
suum magis laborare recepit.
Si in labore impaciens fuit.
Si ocio vacavit malens mendi-
care quam laborare etc. Ex
superfluitate temporis in
diebus festis maxime et quibus
specialem personarum se impre-
stare ad materias et instruc-
ciones spirituales supra positas.
Item caveat ne absolvendo
educas sed potius videas(?) in-
terrogando querendo de certis confi-
tente aliqua crimina que post[?]

nerant. Item non est necesse singu-
la peccata a singulis querere sed
ea que ibi videbuntur expedire
vel ipsi oportet confitentis
simplicitate unde vel sic quis
scitur ... peccatum ex omnibus
que dependencia ubi videtur plura
sub pena de quibus erit querendum
cum

De completa confessione

Completa confessione tunc sit confi-
tentis de nullo peccato amplius
meminit et tunc cum monitus
sit quod si ipse indiget indica-
bit dicens ei quod si qua oblita sit
in memoriam redierit quod adhuc
redeat et tunc confiteatur. Si tunc non
potuerit confiteatur alteri
si sibi peccatum in pari confessione nichil
exprimat sed clamet et hortan-
dum ut doleat de preteritis
et firmiter proponat cavere
a futuris et proposito suo fa-
ciendi deo ecclesie et omnibus suis
debitoribus et creditoribus et
sic absolvitur iuxta modum sue
possibilitatis. Et tunc absolve-
tur in forma ecclesie consueta
nec oportet manum capiti im-
ponere maxime in femina sed
cum manus imponatur certe
signatur cum his capitulis sacer-
dotibus ... extra eodem titulo
q. lxxxix. Si autem confitens
habet aliqua peccata que non potest absol-
vere indicat ea et remitti
eum ad superiorem. Si peccata sunt
que remittere non potest publice
remitti cum publice. Si occulta
remittet cum occulte. Super
huiusmodi transgressionibus pe-
nitenti confitenti precedente

in synodis abscepit i formam
Si tibi remitti sit tue littera a
superiori suo portat 2m for
mam illius te habes Si aut simi
lia reddit confessio q ad cautela
reatu et gradus eius ab aliis
absolutio et pniam iniungas Si
a superiori no e i iuncta Si aut
confitens ab aliquo pcto no vellet
abstinere vel pniam in iuncta
nollet explere vel mala ex
gesta nollet restituere dic ei
q no potes eum absolvere Et
si deus aliquando sibi gratiam movere
penitentie tribuat q iterato
confiteatur [illegible] q iam tibi confessus
e ne peniteat eum confessum esse
dic q tibi confessio alias et mul
ta sibi utilis e q si sic dece
deret sepulture ecclesiastice no
careret Insuper a deo miseri
cordie gratiam consequi et spiritualem
eum ut a peccatis desistat ne
in eternum pereat Et q sedule
imploret dei gratiam ut cor
eius convertat ad pniam Vt de
elimosinas et sepius audiat
verbum dei tandem sufficienter
admonito dic vel prout clemen
melius valeo mist q pr nr et
dic psalmum miserere mei deus
Si au tu absolvas Considera
ipsius statum confitentis/ sicut
divinitatem sensualitatem paup
tatem divicias valitudinem
te consuetudinem vel tarditatem
etc Tale pniam in iungas
sibi i q probabiliter credis eum
impleturum et no aliam Sed
dic illi insinuando q si vel tan
tam in pniam sustinere deberet/

sic iuxta determinant Si q tu
no audes illam sibi iniungere
quia times q no impleret
Et sic pniam in iuncta admit
tendo specialem pctm quam
terit penitentias i canonibus
scriptas Ideo qui dimittis qui
penitentie hodie sunt arbi
trarie Dic ei q dies vite
sue no se extendat ad tot
annos q deberet penitere
2m canones Et ergo sunt
tes eum ad purgatorium
ubi gravissima e pena Iter
tare ut crimes visitet [illegible]
indulgentias sibi concessas
quia quibus diebus indulgen
tie [illegible] extinguunt de pena
purgatorii quatuor cuilibet
dies parti prime Quando
aut sic vel illa extinguat
[illegible] scriptum determinat
[illegible] deus [illegible] quia
culpa et pena ponderat
moderat et equiperat Si
times q penitentia no im
pleat absente pr devoti
ne vel ex aliis causis aliam
pniam ad iungas sibi [illegible]
ut si ille vel illa dic extra
nali causa/ no [illegible]
pascat unum pauperem [illegible]
Et committe sibi q pniam sibi
i iuncta no oblivisceret ne
oporteat eum reiterare confes
sionem Sic no q [illegible]
quatuor [illegible] nullatenus
e manifesta penitentia i
iungenda Vt [illegible]
suspicionem ad scandalum
[illegible] q nullam penitentiam
iniungas pro qua stat alteri

preiudicium sic in sermonibus respi-
ciunt. Et maxime circa
coniugatos caueat sic. Cum
enim confessor ~~[illegible]~~ plurimas
tales in angere quam posset
videre culpe ut luxu-
riosi femina circa illos
vel suspecte orationes. Item
circa quod plurimas sollicitant soli
ipse potest imponere vel eius
vicarius. Item circa necesse
est quibuslibet peccato publico pub-
licato plurimas portare durum
pro bono exemplo penitentis
scandalo sufficeat. patet c.
c. q. xxvi.

Circa plurimas infirmorum

Circa plurimas infirmorum
cum confessionis non est ad
infirmum circa confessiones au-
diendum vocatus fuerit primo
querat utrum sit in aliquibus
sententiis excommunicationis
a probabiliter credat vel timeat
se in illis esse et tunc recepta
fide manuali quod si convalu-
erit stet mandatis ecclesie et
penitentia iniungende et
tunc cum eo et ab eis
absoluat presertim si mors
imminere videtur vel si
propter infirmitatem non posset
nunc mitti ad superiorem.
Si autem opus est confessori et si
habeat maiora crimina
et casus papales tunc non solum
cum ipsum sed in articulo
prestabit aut tanto non suffi-

ciente de eiusdem potestate de ipsis
tenetur expeditiones committit
de hiis. Caueat tamen non sub hoc
intermedio cum ad ipsa tempo-
ra quod probabiliter credit con-
tinue seruatur. Si autem de
morte non timeat faciat
cum plus absolui ab excommunica-
tione et postea absolue cum de
peccatis confessionem infirmi po-
test extendere et abundare
cum quidem vocibus plus quam
tenere post eius absolutionem. Si
est in periculo mortis prima non
est imponenda ei satis in mortis
tenenda et dicat ei si in esse
sanus tales vel talem penitentiam
tibi iniungerem. Et quod in sermoni-
bus non imminge sed disponi
ut per amicos suos quod pro
faciant elemosinas orationes
et alia suffragia et consola-
tur eum alloquens quod confidat
in misericordia dei et in meritis passionis
Christi et quod gaudeat in fide
ecclesie mori quia qui melius
potest saluari et quod gratias agat
saluatori. Et si infirmitas
prevaleat ita quod non posset
loqui dicat quod firmiter sit in fide
et Christum et Mariam habeat in
corde et sic da ei sacramentum
corporis Eukaristie apertiendo
cum ut si fuerit sibi oportunum
quod et petat extremam
unctionem saltem signo aliquo.
Si convaluerit et ad te venire
tardauerit attende ut ad eum
et moneas ut bonum suum pro-
positum quod in infirmitate sua concepit
non desperat sed plurimas iniungenda

affirmat et si fuerit excommunicatus
vel a talibus temporalibus vel spiritua-
libus cum his absolvitur quod propter
periculum mortis hic tali
auctoritate absolvendi quod
periculum quod habuisti hic
pro singulis peccatis remitte
cum quo sunt remittenda
Et si moreris absolutus es quia
quilibet simplex presbiter in arti-
culo mortis habet plenariam po-
testatem in quibus sive in quo casu sub-
ditum sive in alienum absolven-
dum ab omnibus peccatis Et hortare
quoque vel filios heredes vel
amicos ut sibi suffragia
impendant majora ea que
promiserat sibi facere vel ipso
iure tenetur solvere vel re-
stituere et si fecit testamen-
tum quod hoc persolvant et servent
Esto diligens in custodia et fide-
lis christi vicarius circa mo-
rientes quia mundus quod suum
est sic non solum cuidet dilige-
ret eos qui de mundo rece-
dunt modicum curare Esto
medicus animarum fidelis in quibus
firmi possint consolari Esto
affabilis et benignus in pro-
beas consentientibus omnium peccata tem-
pora tacendi Esto apparens
ut posset eos consolari Esto
discretus ut non negligas fa-
ciendas et sub cautela in negando
ut in quantum peccatum non doceas
et primas discretas in ingnas
Esto mitis ut non reastaris
vel consentire confundas alias
peccatores confitentes peccatum

ymo vere penitentes in ultimo
fecerunt in cura dei et dicit
peccator ideo hic consummare
non debes vide ne et in tem-
poribus Homo in actibus primis
quidam senex sic in quo
sanctitatis qui dum in ne-
heremita sibi consentirem
de temporalibus tempore actor
et in vere mancipavit Et
statim orta temptacio carna-
lis in eo surrexit et in mu-
nere consensit et in multa
scandala in senex incidit
ita ut multorum aliorum sanctorum
heremitarum precibus supple-
bantur a temporalibus in fluctus

Per uirum enim sanguis
homicidia venenatio
Eat loquens sermo in
pacis et violencia [illegible]
inethis sapiens et faciens
sodomia Certi loquens temple
violator in igne vel venda
Item ex [illegible] ingrediens
cathedralis contra [illegible]
Per uirum scienciam [illegible]
fures [illegible] seu prin-
cipes [illegible] venenum ven-
dentes vel emptores seu in-
toxicatores de quibus
dictum est supra in capitulo non
sunt [illegible] Et similiter
de quibus dictum est ibidem etiam
manus violentas in eum
in parentes de quibus dictum
est in capitulo [illegible] nec
[illegible] sanguinem [illegible]
[illegible] in consanguineos et

affines polluunt agcti x adul
teriantes Stupratores hij
dicunt aut virgines de
florant a q b no du m
tribus equentur Sodomiti
de quibus dictum diu est sub
precepto no mechaberis
Sortilegi q i igne vel i
vnda vel in terra vel i an
gurijs et diuinacionibus et alijs
supersticionibus peccant de quibus
dictum est sub primo precepto
Violatores templi Natus ex
sanguineus qui conceptum vetro
in utero occidit vel ne concep
tus fiat procurat et impedit
remittit episcopus Kathedratico
v censiuntur hic omnia supra
ra Katholicam x epis vel
eius vicegerentibus et sic
centum solidi v casus episcopales
et xv cpales Est no h
vero est ut iura antiqua dicunt
iura moderna homicidia
qualis cumque remittit ad auctoritatem
episcopi apud residentiam pro
et propter causam homicidium
Item apostata religionis q
si q ipse laycalis vel appo
stata vel accepit ordines
vnica remittitur episcopo vel eius
primario Item dies irregula
res remittuntur ad papam p
sentes s h agrouim penitentia
offendit Et plures sunt
casus papales et pauciores
episcopales de hiis vide in me
tris Sunt vero multi q
m sunt hic

Exerima sunt quedam que ipse

tamen episcopus ad vim vel ipsa
quorum tu dat tibi nulla pote
stas potestatem grant // Que
sunt furiosus deplorens hin
cidia // Hac legens pres
passer vel sodomita pote
stas grant // Ipsas sumi
seris igne Si presbyter clerici
tu symo re fusti Et sibi
papa bulla ipse sit reus // Si
pater aut mater volentes le
dunt aut si sic q pro suffo
cat aut quia mo negligit
ia Item bestiali nephas
facit a i peccatorum Et ipse
dum prunt vel contra qui
Sacrimenta ledit / Contra
vel qui mechatur et ille cum
matre cognata pollunt atque
sorore Episcopus arbitrio hos
absolu fidant hij hos ver
sus qui intelligere non expoteraris
predicta

Casus episcopus comprehenduntur
in hijs versibus

Qui sunt incensor falsa
rius hereticus errorum
Percussor q clerici ipse dicit re
tinens Incensor falsarius
qui tenens papales falsificat
Et hic duo no intelligunt
de incendarijs domorum vel
de falsarijs numerum mi
suram vel pondera Est de
illis ut dictum est Hereticus
et error sic distinguuntur
Hereticus est qui fidem negat
Erronicus est cismaticus qui est contra

mandata specialiter vel ob-
servat ut greci qui vere
heretici non sunt quia fidem tenent
quia fidei est universalis ecclesie
contradicunt. Item greci vocantur
scismatici non heretici. Persecu-
tor est qui clericos occidit vel
sanguinem eius fundit vel
immunitatem pugnat

B.IX.4.16

G.B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg